

**Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr ..... Rady Gminy Ostrów Mazowiecka
z dnia ..... r.**

STUDIUM

UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

GMINY OSTRÓW MAZOWIECKA

Część I: Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

Zamawiający: Gmina Ostrów Mazowiecka

Wykonawca: „Środowisko” s.c.
ul. Suwalska 21
11-500 Giżycko

Główny projektant: mgr inż. arch. Agnieszka Wojtych-Kowalewska
nr upr. urb. 1131/91

marzec 2012

SPIS TREŚCI:

1.	DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE I ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW	4
1.1	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	4
1.2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	4
2.	STAN ŁADU PRZESTRZENEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY	6
2.1	Rozmieszczenie ludności i struktura sieci osadniczej	6
2.2	Użytkowanie gruntów	9
2.3	Rozmieszczenie wybranych funkcji	11
2.4	Lokalny ład przestrzenny	12
2.5	Aktualne wymogi dotyczące ochrony ładu przestrzennego	12
3.	STAN ŚRODOWISKA	13
3.1	Geologia	13
3.2	Rzeźba terenu	14
3.3	Warunki glebowe	14
3.4	Wody powierzchniowe	15
3.5	Klimat	16
3.6	Roślinność	16
3.6.1	Zbiorowiska roślinne	16
3.6.2	Rośliny chronione	19
3.7	Zwierzęta	19
3.8	Zagrożenia środowiska	21
3.9	Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego	22
4.	STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	22
5.	WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	24
5.1	Gospodarcze podstawy funkcjonowania gminy	24
5.1.1	Podmioty gospodarcze, rynek pracy	24
5.1.2	Rolnictwo	26
5.1.3	Leśnictwo	28
5.1.4	Przemysł i budownictwo	28
5.1.5	Turystyka i wypoczynek	29
5.2	Warunki mieszkaniowe	29
5.3	Infrastruktura społeczna	30
5.3.1	Administracja	30
5.3.2	Oświata i wychowanie	30
5.3.3	Ochrona zdrowia	32
5.3.4	Opieka społeczna	33
5.3.5	Kultura i sport	34
5.3.6	Życie religijne	35
5.3.7	Finanse gminy	35
6.	ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	38
6.1	Przestępczość	38
6.2	Inne zagrożenia bezpieczeństwa	39
7.	POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	39
7.1	Ogólne przesłanki zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	39
7.1.1	Rozwój infrastruktury transportu	39
7.1.2	Perspektywy rozwoju budownictwa mieszkaniowego	40
7.1.3	Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości	41

7.1.4	Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej	41
7.1.5	Perspektywy rozwoju turystyki	42
7.1.6	Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna	42
7.1.7	Potrzeby ochrony przyrody	42
7.2	Rezerwy terenów, ruch budowlany i presja inwestycyjna	42
8.	STAN PRAWNY GRUNTÓW	46
9.	OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	46
9.1	Obiekty wpisane do rejestru zabytków	46
9.2	Zabytki inne niż archeologiczne, wpisane do gminnej ewidencji zabytków	46
9.3	Stanowiska archeologiczne	51
9.4	Strefy ochrony konserwatorskiej	55
9.5	Strefy ochronne ujęć wody	55
9.6	Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Puszcza Biała”	55
9.7	Pomniki przyrody	56
9.8	Użytki ekologiczne	57
9.9	Lasy ochronne	58
10.	OBSZARY NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	58
11.	UDOKUMENTOWANE ZŁOŻA KOPALIN I ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH	58
11.1	Złoża kopalin	58
11.2	Wody węgłbne	58
12.	TERENY GÓRNICZE WYZNACZONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	59
13.	SYSTEMY KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	59
13.1	Drogi	59
13.2	Kolej	63
13.3	Lotnictwo	64
13.4	Zaopatrzenie w wodę	64
13.5	Odprowadzenie ścieków	65
13.6	Gospodarka odpadami	66
13.7	Elektroenergetyka	66
13.8	Gazownictwo	67
13.9	Ciepłownictwo	67
13.10	Telekomunikacja	67
14.	ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	68
15.	OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA	68

1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE I ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW

1.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Dotychczas obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrów Mazowiecka zostało uchwalone Uchwałą nr XXX/195/1 Rady Gminy w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 29 czerwca 2001 r. Dokument ten został opracowany na podstawie nie obowiązującej już Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. i między innymi z tego powodu jego zakres i forma nie odpowiadają aktualnym wymogom. Ponadto, studium nie uwzględnia szeregu ważnych zmian, jakie nastąpiły po 2001 r., w tym między innymi utworzenia OSOP Natura 2000 „Puszcza Biała” oraz planów budowy drogi S61 Via Baltica.

1.2 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Dotychczasowe przeznaczenie terenu gminy określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrów Mazowiecka, zatwierdzony Uchwałą Nr XV/157/04 Rady Gminy Ostrów Mazowiecka z dnia 29 października 2004 r. Plan obejmuje obszar całej gminy.

Gmina Ostrów Mazowiecka dysponuje dużymi rezerwami terenów pod zabudowę. Według danych z ewidencji gruntów status działki budowlanej ma w gminie 1797 działek. Zajmują one łączną powierzchnię 523 ha. Średnio powierzchnia jednej nieruchomości wynosi 2910 m². Aktualny plan zagospodarowania przestrzennego wyznacza 1633 ha obszarów przeznaczonych pod zabudowę, z tego 2/3 to tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Na podstawie mapy ewidencyjnej oraz zdjęć lotniczych oszacowano, że obecnie rezerwy terenów budowlanych wynosi około 1133 ha, w tym około:

- 883 ha pod zabudowę z dominującą funkcją mieszkaniową (w tym pod zabudowę zagrodową)
- 209 ha pod wytwórczość i różnego typu usługi niepubliczne
- 15 ha pod usługi publiczne.

Rezerwy znajdują się we wszystkich miejscowości gminy. W ujęciu bezwzględny największe rezerwy terenów mieszkaniowych (ponad 50 ha) występują w Komorowie, Ugniewie, Nowej Osuchowej i Dybkach a najmniejsze (poniżej 5 ha) w Gutach Bujno, Lipnikach, Zakrzewku, Nowej Grabownicy, Przyjmach Jelonkowskich i Antoniewie.

Rezerwy terenów mieszkaniowych w przeliczeniu na mieszkańca (ponad 1000 m²/M) są największe w Dybkach, Fidurach, Pólkach, Pałapusie, Wiśniewie, Nowej Osuchowej, Jelonkach i Popielarni a najmniejsze (poniżej 300m²/M) w Gutach Bujno, Nowej Grabownicy, Zakrzewku, Starym Lubiejewie, Bieli, Przyjmach Jelonkowskich i Sulęcinie Kolonia.

Dane o rozmieszczeniu rezerw przedstawiono w Tabeli 1.

Tabela 1. Rozmieszczenie rezerw terenów budowlanych z dominującą funkcją mieszkaniową.

Miejscowość	Wielkość rezerw	
	ha	m2/mieszk.
Antoniewo	3,3	740
Biel	9,0	287
Budy Grudzie	5,2	375
Dybki	61,4	2 360
Fidury	5,6	1 590
Guty Bujno	0,7	41
Jasienica	33,4	814
Jelenie	21,8	876
Jelonki	34,9	1 126
Kalinowo	41,4	830
Kalinowo Parcele	8,2	877
Komorowo	76,7	367
Koziki	10,5	761
Koziki Majdan	10,0	687
Kuskowizna	23,1	562
Lipniki	1,4	483
Nagoszewka	43,1	751
Nagoszewo	25,5	664
Nieskórz	17,8	367
Nowa Grabownica	2,5	108
Nowa Osuchowa	56,4	1 199
Nowe Lubiejewo	5,8	398
Pałapus	21,1	1 293
Podborze	35,9	836
Popielarnia	12,3	1 104
Półki	15,6	1 578
Prosienica	20,0	911
Przyjmy Jelonkowskie	2,6	299
Przyjmy k/Poręby	27,4	812
Rogóżnica	26,3	967
Sielc	14,2	397
Smolechy	6,9	475
Stara Grabownica	29,6	825
Stara Osuchowa	15,6	901
Stare Lubiejewo	22,6	277
Stok	18,7	513
Sulęcín Kolonia	2,7	300
Ugniewo	74,6	823
Wiśniewo	22,0	1 239
Zakrzewek	1,6	257
Zalesie	15,5	487
RAZEM/ŚREDNIO	882,7	673

2. STAN ŁADU PRZESTRZENEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

2.1 Rozmieszczenie ludności i struktura sieci osadniczej

W listopadzie 2009 r. Gmina Ostrów mazowiecka liczyła 13 114 mieszkańców, tj. o niecałe 200 osób i 1,4% mniej niż w 1997 r. Przeciętna gęstość zaludnienia gminy wynosi około 46 osób/km². Gęstość jest ponad 3 razy niższa niż dla województwa (146 osób/km²) oraz blisko 3-krotnie niższa niż średnia dla kraju (124 osoby/km²). W skład gminy wchodzi 41 sołectw oraz 1 osiedle. Łącznie w gminie jest 65 miejscowości.

Najludniejsze wsie, liczące ponad 500 mieszkańców, to Komorowo (2087), Ugniewo (907), Stare Lubiejewo (813) i Nagoszewka (574).

Ogólna struktura wielkościowa sieci osadniczej jest przesunięta w kierunku wsi dużych i średnich:

- 4 sołectwa liczące ponad 500 mieszkańców skupiają 33,4% ludności gminy
- 14 sołectw liczących od ponad 300 do 500 mieszkańców skupia 41,5% ludności gminy
- 5 sołectw liczących od ponad 200 do 300 mieszkańców skupia 9,4% ludności gminy
- 10 sołectw liczących od ponad 100 do 200 mieszkańców skupia 11,6% ludności gminy
- 8 sołectw liczących do 100 mieszkańców skupia 4,1% ludności gminy.

Bliższe dane o rozmieszczeniu ludności w latach 1997-2008 przedstawiają Tabela 2 i Rysunek 1.

Do wsi, w których w latach 1997-2009 zanotowano największy bezwzględny wzrost liczby mieszkańców należą Ugniewo (117 osób), Jelonki (89 osób), Podborze (53), Stare Lubiejewo (51), Nagoszewka (33) i Sielc (25)

Największy bezwzględny spadek liczby ludności nastąpił we wsiach: Komorowo (102 osoby), Nieskórz (83), Zalesie (60), Jasienica (38), Wiśniewo (37) i Guty Bujno (34).

Wzrost względny przekraczający 10% w latach 1997-2009 zanotowano w Jelonkach (40%), Antoniewie, Ugniewie i Podborzu (14%).

Spadek względny przekraczający 10% w latach 1997-2009 nastąpił we wsiach: Lipinki (-22%), Wiśniewo, Fidury, Guty Bujno, Zalesie, Nieskórz, Zakrzewek, Przyjmy Jelonkowskie, Smolechy, Budy Grudzie i Prosenica (-10%).

Na podstawie analizy rozmieszczenia infrastruktury społecznej (por. podrozdział 5.3) oraz handlu i usług komercyjnych można przyjąć, że obecna hierarchia sieci osadniczej wygląda następująco:

- Ośrodek nadrzędny : miasto Ostrów Mazowiecka
- Ośrodki wspomagające pierwszego stopnia : Komorowo, Ugniewo, Jasienica,
- Ośrodki wspomagające drugiego stopnia: Dudy, Dybki, Jelonki, Kalinowo, Koziki, Nagoszewo, Nowa Osuchowa, Stare Lubiejewo, Pałapus.

Tabela 2. Wykaz ludności w gminie w latach 1997-2008.

Lp.	Miejscowość	1997	2008	Wzrost/spadek	
		[os.]		[%]	[os]
1.	Antoniewo	38	44	15,8	6
2.	Biel	339	314	-7,4	-25
3.	Budy Grudzie	157	139	-11,5	-18
4.	Dybki	281	260	-7,5	-21
5.	Fidury	42	35	-16,7	-7
6.	Guty Bujno	213	179	-16,0	-34
7.	Jasienica	448	410	-8,5	-38
8.	Jelenie	241	249	3,3	8
9.	Jelonki	221	310	40,3	89
10.	Kalinowo	522	499	-4,4	-23
11.	Kalinowo Parcele	101	94	-6,9	-7
12.	Komorowo	2189	2087	-4,7	-102
13.	Koziki	143	138	-3,5	-5
14.	Koziki Majdan	143	146	2,1	3
15.	Kuskowizna (w tym Kacpury, Sagaje, Dudy)	407	410	0,7	3
16.	Lipniki	37	29	-21,6	-8
17.	Nagoszewka I+ Nagoszewka II	541	574	6,1	33
18.	Nagoszewo (w tym Turka)	377	384	1,9	7
19.	Nieszków	568	485	-14,6	-83
20.	Nowa Grabownica	232	231	-0,4	-1
22.	Nowa Osuchowa	463	470	1,5	7
21.	Nowe Lubiejewo	144	145	0,7	1
23.	Pałapus	173	163	-5,8	-10
24.	Podborze	377	430	14,1	53
25.	Popielarnia	118	111	-5,9	-7
26.	Półki	97	99	2,1	2
27.	Prosienica	245	220	-10,2	-25
28.	Przyjmy Jelonkowskie	100	86	-14,0	-14
29.	Przyjmy k/Poręby	355	337	-5,1	-18
30.	Rogóżnica	262	272	3,8	10
31.	Sielec	332	357	7,5	25
32.	Smolechy	165	146	-11,5	-19
33.	Stara Grabownica	373	359	-3,8	-14
35.	Stara Osuchowa	178	173	-2,8	-5
34.	Stare Lubiejewo	762	813	6,7	51
36.	Stok	384	364	-5,2	-20
37.	Sulęcín Kolonia	85	89	4,7	4
38.	Ugniewo	790	907	14,8	117
39.	Wiśniewo	215	178	-17,2	-37
40.	Zakrzewek	71	61	-14,1	-10
41.	Zalesie	377	317	-15,9	-60
	RAZEM	13306	13114	-1,4	-192

??RYSUNEK 1

2.2 Użytkowanie gruntów

W Tabeli 3 i na Rysunku 2 przedstawiono użytkowanie gruntów na obszarze gminy Ostrów Mazowiecka wg danych z Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej.

Tabela 3. Użytkowanie gruntów na terenie gminy.

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]
Grunty orne	11 834	41,9%
Sady	135	0,5%
Łąki trwałe	2 349	8,3%
Pastwiska trwałe	1 249	4,4%
Grunty rolne zabudowane	468	1,7%
Grunty pod stawami	45	0,2%
Rowy	90	0,3%
Razem użytki rolne	16 172	57,3%
Lasy i grunty leśne	11 011	39,0%
Zadrzewienia i zakrzaczenia	16	0,1%
Grunty leśne zabudowane	27	0,1%
Razem grunty leśne	11 054	39,2%
Tereny mieszkalne	21	0,1%
Inne tereny zabudowane	0,9	0,0%
Tereny rekreacyjne i wypoczynkowe	4,8	0,0%
Zurbanizowane tereny niezabudowane	0,9	0,0%
Drogi	548	1,9%
Koleje	42	0,1%
Tereny różne	230	0,8%
Nieużytki	144	0,5%
Użytki ekologiczne	7	0,03%
Razem grunty pozostałe	999	3,5%
wody śródlądowe płynące	9,6	0,03%
wody śródlądowe stojące	0,1	0,00%
Razem wody	10	0,03%

??RYSUNEK 2

Okolice Ostrowi Mazowieckiej na przestrzeni ostatniego tysiąca lat kilkakrotnie zaludniały się i wyludniały w wyniku następujących po sobie fali osiedleńczych, wojen, epidemii i akcji rekolonizacyjnych. Obecny kształt sieci osadniczej, zwłaszcza w zachodniej części gminy, jest w dużej mierze rezultatem planowej rekolonizacji Puszczy Białej, rozpoczętej w 1732 r. w celu przywrócenia życia gospodarczego regionu. Osady i wsie zakładano w możliwie dogodnych miejscach, zapewniających względnie żyzne ziemie i dostęp do wody. Karczowanie lasów nabrało bardzo dużego tempa w XIX w. W efekcie zaludnione i wylesione zostały przede wszystkim doliny rzeczne (Wymakracz, Truchelka, Grzybówka, a wcześniej Brok i Wągroda na wschodzie) oraz tereny, na których dominują gleby wytworzone z glin zwałowych (w tym pas ziemi od Bieli przez Podborze do Lubiejewa). Tereny w pobliżu cieków wodnych do dzisiaj użytkowane są głównie jako łąki ze względu na przewagę gleb hydrogenicznych i brak możliwości wykonywania zabiegów agrotechnicznych poza późną wiosną i latem. Zdecydowana większość zabudowy sytuuje się na wyżej położonych gruntach mineralnych, gdzie ryzyko podtopień nie występuje lub jest bardzo ograniczone. Grunty orne są w pełni zagospodarowane tam, gdzie ziemie są urodzajne (doliny Wągrody i Kanału Nieskórz-Kalinowoi, tereny między Ugniewem a Podborzem), natomiast tam, gdzie dominują sandrowe i wydmore piaski (głównie zachodnia i południowa część gminy) ważnym elementem krajobrazu są ugory, murawy szczerbikowe i naturalne odnowienia borów sosnowych na gruntach, które w ewidencji widnieją jako orne. Duże i zwarte kompleksy leśne zachowały się jedynie na oddalonych od rzek najuboższych siedliskach piaszczystych lub tam, gdzie mimo żyzniejszych siedlisk nie warto było wkraczać z gospodarką rolną ze względu na zabagnienia, odległość itp.

2.3 Rozmieszczenie wybranych funkcji

Mapa 1 przedstawia istniejące tereny zabudowane, z wyróżnieniem dominujących funkcji, a także rozmieszczenie wybranych funkcji nierolniczych i nieleśnych, nie związanych z zabudową. Należy podkreślić, że rozmieszczenie tych funkcji określono głównie na podstawie zdjęć lotniczych, map topograficznych i wizji lokalnych, w związku z czym przedstawione poniżej dane nie są spójne z danymi z ewidencji gruntów.

Wśród terenów zabudowanych zdecydowanie największe powierzchnie (łącznie ok. 1020 ha) zajmują tereny koncentracji funkcji mieszkaniowej, w tym zagrodowej. Tereny tego typu występują we wszystkich miejscowościach gminy. Tereny koncentracji obiektów użyteczności publicznej zajmują łącznie około 30 ha i występują w kilkunastu ważniejszych wsiach gminy. Największe powierzchnie (ok. 10 ha) zajmują obiekty użyteczności publicznej w Starym Lubiejewie, gdzie mieści się duży zespół szkół rolniczych. Tereny koncentracji wytwórczości, składów i usług (w tym tereny dużych, dawniej uspołecznionych gospodarstw rolnych), zajmują około 60 ha, skupiając się w Jeleniach, Komorowie, Nagoszewie, Starym Lubiejewie, Niskórz, Zalesiu i Podborzu.

Drogi zajmują ponad 540 ha, przy czym około 4/5 tej powierzchni przypada na drogi publiczne. Tereny kolei zajmują około 40 ha. Tereny infrastruktury technicznej (nie licząc dróg, kolei i uzbrojenia podziemnego) zajmują około 30 ha, z czego znakomita większość przypada na lądowisko Grądy pod Antoniewem oraz zakład utylizacji odpadów i składowisko w Starym Lubiejewie. Istniejące wyrobiska po legalnych

odkrywkach zajmują około 19 ha w obrębach Komorowo, Prosienica i Jelonki. Czynne cmentarze znajdują się Jasienicy, Jelonkach i Nowej Osuchowej, a ich łączna powierzchnia wynosi niecałe 4 ha.

2.4 Lokalny ład przestrzenny

Na terenie gminy przeważają wsie o regularnym rozplanowaniu. Najczęściej są to ulicówki o zwartej zabudowie po jednej lub dwu stronach drogi. Ulicówkami jednostronnymi są między innymi Kalinowo Nowa Wieś, Kalinowo Stara Wieś, Kalinowo – Budziska, Ugniewo – Skały, Nagoszewka, Nagoszewo i Wiśniewo. Ulicówki dwustronne to m.in. Stara Grabownica, Kuskowizna, Biel, Guty Bujno, Jelenie, Przyjmy Jelonkowskie, Przyjmy k. Poręby. Widlicami, zbudowanymi wzdłuż kilku rozchodzących się dróg, są niektóre większe wsie, jak Jasienica, Ugniewo, Nieskórz, Komorowo i Stare Lubiejewo. Wieś Zalesie to typowa wieś folwarczna z założeniem dworskim. Mało regularnym rozplanowaniem i większym udziałem zabudowy kolonijnej wyróżniają się niektóre wsie w dolinie Wymakracza, jak Rogóżnia, Popielarnia, Koziki Majdan, Pólki.

Grunty są rozdrobnione. Szerokość działek bardzo rzadko przekracza 100 m natomiast jest wiele działek o szerokości od kilku do kilkunastu metrów. Pomimo tego zdecydowanie przeważa kalenicowy układ budynków, które często stoją na więcej niż jednej działce. Starsze budynki w zabudowie zagrodowej mają niemal zawsze dachy dwuspadowe, przy czym budynki mieszkalne mają zwykle dwie kondygnacje, w tym poddasze użytkowe. Nowe budynki jednorodzinne są często trzykondygnacyjne, z dachami o różnej geometrii, choć nadal przeważają dachy dwuspadowe. Większe skupiska nowej zabudowy jednorodzinnej można znaleźć przede wszystkim w Komorowie i Ugniewie, natomiast gdzie indziej zdecydowanie przeważa zabudowa zagrodowa i tradycyjne rozplanowanie posesji.

Do założeń wyróżniających się na tle gminy swoim mało wiejskim charakterem należą przede wszystkim:

- tereny dawnych carskich koszar, a w okresie międzywojennym - szkoły podchorążych w Komorowie
- osiedla bloków jednorodzinnych w Komorowie
- założenie zespołu szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Starym Lubiejewie, z budynkami edukacyjnymi, internatem, dużym gospodarstwem oraz pozostałościami założenia dworskiego
- założenie dworsko-pałacowe w Komorowie
- małe osiedle pracowników leśnych w Nagoszewce
- zespoły zabudowy przemysłowej, w tym przede wszystkim zespół młynów w Jelonkach i zakład produkcji prefabrykatów betonowych w Komorowie.

2.5 Aktualne wymogi dotyczące ochrony ładu przestrzennego

Plan zatwierdzony Uchwałą Nr XV/157/04 Rady Gminy Ostrów Mazowiecka z dnia 29 października 2004 r. dobrze chroni ład przestrzenny na poziomie ogólnego rozplanowania miejscowości, a poprzez strefy ochrony konserwatorskiej chroni niektóre cenne założenia i miejsca pamięci, natomiast na poziomie warunków zabudowy poszczególnych posesji jest zbyt ogólny, by zapewnić właściwą ochronę

ładu przestrzennego; między innymi, plan nie zawiera ustaleń dotyczących sposobu sytuowania budynków na terenie posesji ani żadnych ustaleń na temat geometrii dachów.

3. STAN ŚRODOWISKA

3.1. Geologia

Do najstarszych udokumentowanych utworów występujących w okolicach Ostrowi Mazowieckiej należą margle wapniste górnej kredy. Nad nimi zalegają oligoceńskie osady morskie o miąższości do 40 m a górną warstwę utworów trzeciorzędowych stanowią osady śródlądowe pochodzące z miocenu o miąższości do 30 m. Osady plioceńskie zachowały się jedynie we fragmentach., w postaci kier w spągu najstarszych zlodowaceń.

Osady czwartorzędowe mają łączną miąższość ponad 120 m. Ostatnim glaciałem na terenach gminy było zlodowacenie środkowopolskie, którego osady na znacznej większości obszaru gminy są powierzchniowymi utworami geologicznymi. Z północy na południe, od Zalesia poprzez Jelenie, Stare Lubiejewo, Podborze, Ugniewo i Biel, ciągnie się przerywany, szeroki na 2-4 km pas glin zwałowych. Na zachód od tego pasa, aż do granic gminy, oraz na wschód do linii Prosienica – Smolechy, dominującymi utworami powierzchniowymi są piaski i żwiry akumulacji wodnolodowcowej (tzw. Sandr Puszczy Białej i Sandr Prosienicki). Wzdłuż linii Prosienica-Smolechy ciągnie się zbudowany z piasków, żwirów i głazów pas wzgórz moreny czołowej. Dalej na wschód przeważają piaski, żwiry i głazy lodowcowe. Inne utwory zajmują mniejsze powierzchnie. Są to przede wszystkim utwory związane z akumulacją wodną, w tym:

- namuły rzeczne w dolinie rzeki Grzybówki
- mułki, piaski i żwiry rzeczne, występujące w dolinach pozostałych większych cieków
- pokłady torfów, występujące głównie w okolicach Zakrzewka i Pałapusa oraz na południe od Gut Bujno
- ily, mułki i paski zastoiskowe, tworzące w okolicach Podbobrza wąskie strefy przejściowe między wyniesieniami zbudowanymi z glin zwałowych a równinami sandrowymi.

Na wschód od Gut Bujno i na północ od Prosienicy zachowały się mułki i piaski akumulacji jeziorowej.

W zachodniej części gminy, między innymi w okolicach Sielca, Kozików i Nagoszewki występują miejscowo piaski eoliczne, w tym także piaski w postaci wydm.

Znakomita większość powierzchniowych utworów geologicznych nadaje się, pod względem geotechnicznym, do zabudowy. Do wyjątków należą torfy oraz namuły rzeczne.

3.2 Rzeźba terenu

Rzeźba obszaru opracowania jest generalnie równinna. Tereny lekko faliste, z łagodnymi wzniesieniami, których względna wysokość na ogół nie przekracza kilkunastu metrów, można spotkać głównie w pasie między Podborzem a Ugniewem oraz w lasach w pobliżu Gut Bujno, gdzie w pasie moreny czołowej znajdują się najwyższe w gminie wzniesienia (162 m.z.p.m.). Większość terenów gminy położona jest na wysokościach od 110 do 140 m.n.p.m. Dość wyrazistym elementem rzeźby jest tzw. „krawędź ostrowska”, ciągnąca się od Nowego Lubiejewa po Ugniewo. Powstała ona w wyniku zepchania przez lądolód mułków zastoiskowych z terenów położonych bardziej na wschód (dzisiejszy kompleks leśny między Podborzem a Kalinowem) na morenowe osady glin zwałowych.

Naturalna rzeźba terenu nie stwarza technicznych barier dla budownictwa, jednak ze względu na ochroną krajobrazu wyraziste elementy rzeźby, jak np. krawędź ostrowska, nie powinny być zabudowywane.

Nasilenie procesów rzeźbotwórczych jest bardzo niewielkie. Ślady powierzchniowej erozji wodnej o niskim lub najwyższym średnim natężeniu widoczne są najczęściej na polach uprawnych w okolicach Podborza, Ugniewa i Nieskorza, gdzie teren jest falisty lub pagórkowaty a gleby zawierają znaczne ilości frakcji drobnych, w tym spławianych. Aktywne, meandrujące koryto zachowała rzeka Brok. W dolinie Broku trwają też procesy akumulacji rzecznej związane z corocznymi wylewami. Tereny aktywnych procesów rzeźbotwórczych nie są dogodne z punktu widzenia lokalizacji zabudowy.

3.3 Warunki glebowe.

Grunty zainwestowane, na których naturalna struktura gleb została w dużej mierze zakłócona, zajmują około 5% obszaru opracowania, z czego 2% (520 ha) to tereny zabudowane, 2% (547 ha) – drogi a pozostałe 1% - różne inne tereny, jak torowiska, wyrobiska itp.

Na terenach leśnych, które zajmują 110 km² (39% powierzchni gminy) wyraźnie dominują gleby bielcowe i pseudobielcowe, znacznie rzadziej natomiast występują gleby brunatne kwaśne lub wylugowane. Gleby brunatne właściwe oraz gleby hydrogeniczne (torfowe, murszowe, murszowo-mineralne) w lasach występują sporadycznie.

Na terenach rolniczych użytkowanych jako grunty orne współdominują piaszczyste gleby bielcowe i pseudobielcowe oraz brunatne kwaśne i wylugowane, w większości V i VI klasy bonitacji. Gleby brunatne właściwe zajmują znaczne powierzchnie przede wszystkim we wschodniej części gminy, tworząc dwa pasy: jeden w okolicach Komorowa, Lubiejewa, Podborza i Ugniewa oraz drugi, ciągnący się od Gut Bujno przez Kalinowo, Jasienicę i Smolechy po Nieskorz. Na tych terenach przeważają grunty IV i III klasy. W sumie gruntów rolnych III klasy jest w gminie około 1840 ha, co stanowi około 6% powierzchni gminy ogółem i 13% powierzchni użytków rolnych w gminie. Większość gruntów III klasy to gleby brunatne ale w tej klasie jest też trochę gleb torfowych, użytkowanych jako łąki. Gleby hydrogeniczne są silnie związane z płytkimi dolinami cieków wodnych i zajmują spore powierzchnie m.in.

między Komorowem a Wiśniewem (dolina rzeczki Wymakracz), w okolicach Starej Grabownicy i Kuskowizny (dolina Strugi), Nagoszewki, Nagoszewa i Przyjmy k/Poręby (dolina Tuchelki), Jelonek i Zalesia (dolina Strugi) oraz Zakrzewka. Szacuje się, że gleby torfowe, mułowo-torfowe i murszowe występują na powierzchni ponad 2300 ha (8% powierzchni gminy). Są one w większości użytkowane jako łąki i niemal wszystkie są sztucznie odwadniane. Na obrzeżach dolin cieków i terenów zastoiskowych występują m.in. gleby murszowo-mineralne, ziemie czarne właściwe i czarne zdegradowane. Ich łączny udział w glebach gminy jest niewielki.

Kluczowe elementy rozpoznania glebowego (rozmieszczenie gleb hydrogenicznych i użytków rolnych klasy III) przedstawia Mapa 1. Występowanie gleb hydrogenicznych i gleb klasy III należy traktować jako przeciwwskazanie przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę.

3.4 Wody powierzchniowe

Gmina Ostrów Mazowiecka leży w obszarze wododziałowym pomiędzy Narwią a Bugiem. Wododział przebiega mniej więcej wzdłuż linii Dybki – Ostrów Mazowiecka – Prosenica. Takie położenie oznacza, że na terenie gminy nie ma dużych cieków wodnych. Dopływem Narwi jest Wymakracz, odwadniający zachodnią część gminy, od Stoku i Starego Lubiejewa po Wiśniewo. Część północną (okolice Zalesia, Nowego Lubiejewa, Pałpusa, Prosenicy) odwadniają niewielkie ciek uchodzące do rzeki Orz, uchodzącej do Narwi koło Różana. Pozostała część gminy leży w zlewni Bugu. Wschodnie krańce gminy, od Gut Bujno po Nieszków, są odwadniane przez rzeczkę Wągrode (prawobrzeżny dopływ Broku Małego) i Kanał Nieszków-Kalinowo (prawobrzeżny dopływ Broku). Rzeka Brok uchodzi do Bugu powyżej miejscowości Brok, ok. 12 km na południowy zachód od Nieszkowa. Na odcinku ok. 5 km rzeka Brok stanowi południowo-wschodnią granicę gminy. Położone na południu gminy wsie Stara Grabownica i Kuskowizna, leżą nad rzeczką Grzybówką, której źródła znajdują się w Ostrowi Mazowieckiej a ujście do Broku – pod Starym Kaczkowem. Południowo-zachodnią część gminy, od Nagoszewa po Dybki i Przyjmy k. Poręby, odwadnia rzeka Tuchelka, wpadająca do Broku pod Tuchlinem. Jedynie okolice wsi Turka znajdują się w zlewni rzeczki Turki, która uchodzi do Broku w miejscowości Brok.

Wymienione ciek i ich dopływy mają w większości charakter mniejszych lub większych rowów, których koryta i brzegi zostały silnie przekształcone przez człowieka. Wyjątkiem jest rzeka Brok, która posiada naturalne, meandrujące koryto. Sieć rzeczna została w sposób sztuczny rozbudowana o liczne rowy melioracyjne, odwadniające użytki zielone. Nieliczne zbiorniki wód stojących mają w większości sztuczny charakter. Są to przede wszystkim stawy w pobliżu Nowej Osuchowej, o powierzchni około 47 ha (na rzece Tuchelce) i zbiornik powyroboiskowy w pobliżu wsi Jelonek, który jednak w większości znajduje się poza granicami gminy.

Dla terenu gminy poza doliną rzeki Brok nie opracowano map zagrożeń powodziowych. Obserwacje terenowe świadczą o tym, że dość znaczne powierzchnie w granicach gminy narażone są na wiosenne podtopienia a niektóre tereny są stale podtopione przy czym terenów takich przypuszczalnie przybywa w związku z rozprzestrzenieniem się bobrów, a także w wyniku zaniedbań w konserwacji systemów melioracyjnych. Analiza map geologicznych i glebowych pozwala dość

precyzyjnie określić obszary potencjalnie narażone na zalewanie – są to te obszary, na których występują młode utwory akumulacji wodnej i/lub gleby hydrogeniczne. Występowanie takich obszarów należy traktować jako wyraźne przeciwwskazanie przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę.

3.5 Klimat

Podobnie jak większość Nizy Środkowopolskiego, okolice Ostrowi Mazowieckiej mają klimat przejściowy między oceanicznym a kontynentalnym. Według Programu ochrony środowiska gminy Ostrów Mazowiecka z 2002 r., podstawowe wskaźniki cechujące klimat są zbliżone do średnich dla Polski:

- średnia temperatura lipca: + 18,4°C
- Średnia temperatura lutego: - 3,7°C
- Średnia temperatura roku - + 7,5°C
- Czas trwania zimy termicznej (średnia temperatura dobową < 0°C) – około 42 dni
- Okres wegetacyjny – około 210 dni
- Okres bezprzymrozkowy – około 170 dni
- Roczna suma opadów - około 550 mm
- Rozkład kierunków wiatrów roku: z zachodu 16,5%, z północnego zachodu 14,0%, z południowego zachodu ok. 12,8%, ze wschodu 4,7%, z południa 6,2%.

3.6. Roślinność

3.6.1 Zbiorowiska roślinne

Rozmieszczenie wybranych cenniejszych zbiorowisk roślinnych przedstawiono na Mapie 1.

Szacuje się, że bory mieszane świeże i bory świeże pokrywają 36% powierzchni gminy i stanowią 92% jej powierzchni leśnej. Ich struktura gatunkowa i wiekowa jest bardzo uproszczona w stosunku do zbiorowisk naturalnych – w nie naruszonych przez gospodarkę leśną borach mieszanych dęby mają zwykle przewagę nad sosnami, podczas gdy w borach na terenie gminy w głównym piętrze drzewostanu obecna jest niemal wyłącznie sosna. W wielu miejscach w podszytu rozprzestrzenia się czeremcha późna (amerykańska), roślina inwazyjna, sztucznie wprowadzona do borów jako „gatunek biocenotyczny”. Dominują drzewostany jednowiekowe, przy czym udział drzewostanów 100-letnich (wiek rębności w nadleśnictwie Ostrów Mazowiecka) wynosi około 3,5%.

W ramach inwentaryzacji siedlisk Natura 2000 w lasach państwowych jako grądy wykazano ok. 480 ha lasów w granicach gminy, przy czym w znakomitej większości są to zbiorowiska silnie przekształcone, z dominującą sosną, w których jedynie elementy runa i podszytu, a w najlepszym razie dolnego piętra drzewostanu, świadczą o grądowym charakterze siedlisk. Tego rodzaju zbiorowiska występują głównie na północ od Zalesia, w okolicach Gut Bujno i na wschód od Bieli (w analizie roślinności potencjalnej część siedlisk grądowych pod Zalesiem i Gutami Bujno uznano za siedliska, które przed melioracją były prawdopodobnie siedliskami łągowymi).

W granicach gminy znajduje się około 530 ha lasów łągowych w aż 186 fragmentach, co świadczy o ich bardzo silnym rozdrobnieniu. Większe zwarte powierzchnie łągi

zajmują jedynie w dolinach leśnych cieków, m.in. pod Dybkami, Nową Osuchową i Kuskowizną, a także na skraju łąk pod Kalinowem i na mokradłach w Zakrzewku. Poza tym łągi zachowały się w niewielkich płatach pośród łąk, w wylesionych dolinach rzecznych. Wszystkie spenetrowane płaty nawiązywały wyraźnie do zespołu *Fraxino-Alnetum*. Stan łągów jest bardzo zróżnicowany. Główne kierunki niekorzystnych zmian to:

- przesuszanie w wyniku melioracji (generalnie oznacza to zmiany w kierunku wilgotnych lasów grądowych)
- inwazje gatunków obcych (niecierpek drobnokwiatowy, klon jesionolistny)
- utrata podszytu i runa w wyniku wypasu
- wkraczanie gatunków nieleśnych w wyniku fragmentacji i/lub wypasu
- zmiany w kierunku zbiorowisk olsowych lub obumieranie drzew w wyniku podtapiania przez bobry.

Na terenie gminy nie znaleziono dojrzałych olsów (*Alnetum glutinosae*), natomiast część zbiorowisk porastających torfianki pod Zakrzewkiem wyraźnie ewoluje w kierunku olsu porzeczkowego lub nawet torfowcowego. Są to stale lub prawie stale podtopione młode drzewostany złożone z olszy czarnej i brzozy omszonej, z występującymi łąnowo turzycami w runie. Tego typu zbiorowiska zajmują raptem ok. 8 ha

Większe płaty zarośli wierzby szarej (zespół *Salicetum pentandro-cinereae*) występują, mimo rozległości systemów melioracyjnych, jedynie w dwóch okolicach, tj. na mokradłach pod Zakrzewkiem i okresowych rozlewiskach pod Gutami-Bujno. Zbiorowiskom tym zagrażać mogą m.in. prace związane utrzymaniem drożności rowów. Łozowiska są zbiorowiskami dość trwałymi, jednak po pewnym czasie ewoluują w kierunku łągów jesionowo-olszowych lub olsów.

Szuwary właściwe ze związku *Phragmition* (trzciniowiska i szuwary pałki szerokolistnej) zajmują łącznie około 47 ha i są zgrupowane na stawach w Nowej Osuchowej (ok. 38 ha) oraz na mokradłach pod Zakrzewkiem (6 większych płatów), Pałapusie (1 większy płat) i Zalesiu (1 płat). Biorąc pod uwagę trwający od lat zastój w zakresie budowy systemów odwadniających ocenia się, że zbiorowiska te nie są bezpośrednio zagrożone.

W czasie prac terenowych odnaleziono 31 obszarów zajętych przez szuwary wielkoturzycowe (*Magnocaricion*), wilgotne łąki (*Calthion*, *Filipendulion*) i murawy zalewowe (*Agropyro rumixcion-crispi*). Zbiorowiska te zajmują łącznie ok. 180 ha i zgrupowane są przede wszystkim na mokradłach pod Zakrzewkiem i Pałapusie (80 ha) i pod Wiśniewem (35 ha) oraz na terasie zalewowej rzeki Brok pod Nieskórzem, przy czym w tym ostatnim przypadku należałoby raczej mówić o wilgotnych łąkach z licznymi elementami typowymi dla muraw zalewowych i turzycowisk. Jest bardzo prawdopodobne, że części niewielkich płatów w dolinach rzecznych Wymakracza, Grzybówki i Tuchelki nie została odnaleziona. Przetrwanie tych zbiorowisk zależy od utrzymania wysokiego poziomu wody i okazjonalnego (raz na kilka lat) koszenia.

Większość łąk na terenie gminy to wilgotne łąki wyczyńcowe ze związku *Alopecurion pratensis*. Zajmują one znaczne powierzchnie w dolinach rzek, zwłaszcza w dolnie Wymakracza, Grzybówki i Tuchelki. Łąki te są co roku koszone i stanowią podstawowy element bazy pokarmowej dla hodowli bydła, w związku z czym raczej

nie są zagrożone, choć zagrożeniem mogłaby być intensyfikacja produkcji łąkarskiej, prowadząca m.in. do zubożenia struktury gatunkowej.

Pastwiska ze związku *Cynosurion* zajmują obrzeża większych dolin i podsuszone doliny mniejszych cieków. W niektórych miejscach (m.in. pod Gutami Bujno) są użytkowane ekstensywnie w związku z wysokim poziomem wód gruntowych, co prowadzi do sukcesji w kierunku mokrych łąk i/lub łozowisk.

Świeże łąki z rajgrasem wyniosłym (związek *Arrhanatherion elatioris*) odnaleziono jedynie w kilku miejscach w gminie, najczęściej na obrzeżach dolin rzecznych. Wszystkie stanowiska zajmowały bardzo małe powierzchnie i niemal wszystkie były zajęte przez zbiorowiska o bardzo uproszczonym składzie gatunkowym w stosunku do typowych łąk rajgrasowych.

Suche murawy należące do klasy *Koelerio-Corynephoretea* stanowią charakterystyczny element szaty roślinnej i krajobrazu zachodniej części gminy. Występują zwykle w niewielkich płatach (od 0,1 do 0,5 ha, wyjątkowo 2 ha) na starych piaszczystych odłogach. Są to zbiorowiska efemeryczne, wykształcające się po pewnym czasie po zaniechaniu uprawy a po kilkunastu lub kilkudziesięciu latach zanikające w wyniku naturalnego odnawiania się sosny, rzadziej osiki lub jałowca. Większość znalezionych muraw nawiązuje najsilniej do muraw szczotlichowych ze związku *Corynephorion canescens*. Tylko w jednym przypadku (koło wsi Jelenie) stwierdzono płat, który można było bezspornie zaliczyć do związku *Koelerion glaucae*, wymienionego w Dyrektywie Siedliskowej.

Wrzosowiska, podobnie jak suche murawy, nie są w naszych warunkach zbiorowiskami trwałymi i podobnie jak murawy po pewnym czasie zarastają. Takie zarastające borem sosnowym wrzosowiska znaleziono tylko koło wsi Antoniewo, w pobliżu lotniska, oraz pod Starą Grabownicą. Ich łączna powierzchnia przypuszczalnie wynosi mniej niż 2 ha. Stanowiska we wsiach Powielarnia i Rogóznia to poddane silnej antropopresji płaty o znikomej powierzchni, położone wśród terenów zabudowanych.

Występowanie opisanych wyżej siedlisk przyrodniczych należy traktować jako przeciwwskazanie przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę.

Ważnym składnikiem szaty roślinnej gminy są towarzyszące są wczesne stadia naturalnej sukcesji lasu z młodymi osikami, sosnami, brzoza i wierzbami. Zbiorowiska te często tworzą mozaikę z suchymi murawami i m.in. z tego powodu zrezygnowano z ich przedstawiania na Mapie 1.

Poza wymienionymi już zbiorowiskami szatę roślinną gminy tworzą głównie uprawy polowe i zbiorowiska związanych z nimi chwastów (klasa *Stellarietea mediae*) i zbiorowiska roślin ruderalnych (klasa *Artemisietea*), towarzyszące odłogom, zabudowie itp.

3.6.2 Rośliny chronione

W czasie prac terenowych w 2010 r. w granicach gminy odnaleziono 5 gatunków roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową i 5 gatunków objętych ochroną częściową. Odnalezione gatunki chronione to:

- kosaciec syberyjski *Iris sibirica* (ochrona ścisła), stwierdzony w dwóch miejscach pod Zakrzewkiem, na skrajach łągów olszowych
- przyłaszczka pospolita *Hepatica nobilis* (ochrona ścisła), znaleziona w grądzie pod wsią Budy Grudzie
- kukulka krwista *Dactylorhiza incarnata* (ochrona ścisła), odnaleziona na bogatym (kilkaset osobników) stanowisku na mokrych łąkach i turzycowiskach pod Pałapusem oraz na znacznie uboższych stanowiskach pod Zakrzewkiem i Nagoszewem
- kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (ochrona ścisła), towarzysząca kukulce krwistej na stanowisku pod Pałapusem
- widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum* (ochrona ścisła), znaleziony na bogatym (ok. 100m²) stanowisku w borze pod Dybkami; biorąc pod uwagę rozpowszechnienie siedlisk borowych i bardzo słaby stopień ich spenetrowania w ramach prac terenowych można być pewnym, że gatunek ten ma jeszcze wiele innych stanowisk na terenie gminy
- konwalia majowa *Convallaria majalis* (ochrona częściowa)
- kalina koralowa *Viburnum opulus* (ochrona częściowa)
- kruszyna pospolita *Frangula alnus* (ochrona częściowa)
- porzeczka czarna *Ribes nigrum* (ochrona częściowa)
- kocanki piaszkowe *Helichrysum arenarium* (ochrona częściowa)

Inne źródła mówią ponadto o obecności na terenie gminy następujących gatunków chronionych:

- sasanka otwarta *Pulsatilla patens* (ochrona ścisła)
- widłak goździsty *Lycopodium clavatum* (ochrona ścisła)
- kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* (ochrona ścisła)
- mącznica lekarska *Acrostaphylos uva-ursi* (ochrona ścisła)
- barwinek pospolity *Vinca minor* (ochrona częściowa)
- bluszcz *Hedera helix* (ochrona częściowa)
- rokitnik *Hipiphae rhamnoides* (ochrona ścisła, w gminie sztuczne stanowiska).

Więcej informacji na temat roślinności gminy Ostrów Mazowiecka można znaleźć w Opracowaniu ekofizjograficznym dla terenu gminy Ostrów Mazowiecka, sporządzonym w 2010 r.

Występowanie gatunków roślin objętych ochroną ścisłą należy traktować jako bezwzględne przeciwwskazanie przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę.

3.7 Zwierzęta

Brak jest potwierdzonych informacji o występowaniu na terenie gminy bezkręgowców podlegających ochronie gatunkowej. Gmina znajduje się w geograficznym zasięgu

występowania dwóch chronionych motyli – czerwńczyka nieparka i szlaczkoniaszafrança.

Brak jest potwierdzonych informacji o występowaniu na terenie gminy krągloustych i ryb podlegających ochronie gatunkowej. Gmina znajduje się w geograficznym zasięgu występowania czterech gatunków – minoga strumieniowego, minoga ukraińskiego, kozy i piskorza.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie następujących płazów objętych ścisłą ochroną gatunkową:

- ropucha szara
- ropucha zielona
- ropucha paskówka
- grzebiuszka ziemna
- kumak nizinny
- żaba moczarowa
- żaba trawna
- żaba wodna
- żaba jeziorkowa
- traszka zwyczajna
- traszka grzebieniasta.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie jaszczurki zwinki. Można przypuszczać, że gminę zasiedlają ponadto następujących, dość rozpowszechnionych w kraju gatunków gadów, objętych ścisłą ochroną: jaszczurka żyworodna, żmija zygzakowata, zaskroniec, padalec.

Na terenie gminy wstępują następujące gatunki ssaków objęte ochroną gatunkową:

- wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris* (ochrona ścisła)
- jeż wschodni *Erinaceus roumanicus* (ochrona ścisła)
- bóbr europejski *Castor fiber* (ochrona częściowa)
- wydra *Lutra lutra* (ochrona częściowa).

Gminę zamieszkują też nietoperze, których wszystkie gatunki podlegają ścisłej ochronie gatunkowej.

Ponadto, gminę zasiedlają następujące gatunki chronione jako zwierzęta łowne

- borsuk *Meles meles*
- dzik *Sus scrofa*
- jeleń szlachetny *Cervus elapsus*
- jenot *Nyctereutes procyonoides*
- kuna domowa *Martes foina*
- kuna leśna *Martes martes*
- lis *Vulpes vulpes*
- łoś *Alces alces* (objęty od 2001 r. całorocznym okresem ochronnym)
- norka amerykańska *Mustela vison*
- piżmak *Ondarta zibethica*
- sarna *Capreolus capreolus*
- tchórz *Mustella putorius*
- zając szarak *Lepus capensis*

W 2010 r. na terenie gminy obserwowano następujące gatunki ptaków: bażant, białorzytka, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, błotniak zbożowy, bocian biały, bogatka, brzęczka, cierniówka, czajka, czapla siwa, czarnogłównica, czernica, czubotka, derkacz, drożdżik, dudek, dymówka, dzięcioł czarny, dzięcioł duży, dzięcioł zielony, dzięciołek, dziwonka, dzwonek, gajówka, gawron, gąsiorek, gęś białoczelna, gęś gęgawa, gęś zbożowa, gil, gołąb miejski, grzywacz, jastrząb, jerzyk, kapturka, kawka, kokoszka zwyczajna, kopciuszek, kormoran, kos, kowalik, krętogłów, krogulec, kropiatka, kruk, krzyżówka, kszyszek, kukułka, kulczyk, kuropatwa, kwiczoł, lelek, łabędź niemy, łośówka, łyska, makolągwa, mazurek, modraszka, myszołów zwyczajny, oknówka, ortolan, paszot, pełzacz leśny, perkoz, piecuszka, piegża, pierwiosnek, pleszka, pliszka siwa, pliszka żółta, pokląskwa, pokrzywnica, potrzasz, potrzos, przepiórka, pustułka, rokitniczka, rudzik, rybitwa czarna, samotnik, sierpówka, sieweczka rzeczna, sikora uboga, siniak, skowronek, słonka, słowik szary, sosnówka, sówka, sroka, srokoś, strumieniówka, szczygieł, szpak, śpiewak, świergotek drzewny, świergotek łąkowy, świergotek polny, świerszczak, świstunka leśna, trzcinia, trzmiel, trznadel, wilga, wodnik, wrona, wróbel, zaganiacz, zięba, zimorodek, żuraw. Znaczna większość z nich to gatunki lęgowe a jedynie nieliczne (grzywacz, kaczkowate, bażant, słonka, kuropatwa, krukowate) nie są objęte ochroną gatunkową.

Więcej informacji na temat zwierząt gminy Ostrów Mazowiecka można znaleźć w Opracowaniu ekofizjograficznym dla terenu gminy Ostrów Mazowiecka, sporządzonym w 2010 r.

Występowanie lęgówisk płazów oraz terenów lęgowych ptaków wymienionych w Standardowym Formularzu Danych dla OSOP Puszcza Biała (por. punkt 9.6) należy traktować jako przeciwwskazanie przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę.

3.8 Zagrożenia środowiska

Poziom zagrożenia środowiska w gminie Ostrów Mazowiecka można uznać za generalnie umiarkowany. Do najistotniejszych zagrożeń środowiska należą:

- nielegalne wydobycie kruszyw, powodujące zubożenie zasobów geologicznych oraz degradację powierzchni ziemi
- nieuporządkowana gospodarka ściekowa, przyczyniająca się do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i wód pierwszego poziomu wodonośnego
- nierozwiązany problem byłej nasycalni podkładów kolejowych w Ostrowi Mazowieckiej, stanowiącej potencjalne zagrożenie dla ujęcia wody w Starym Lubiejewie
- okresowo zbyt intensywny drenaż terenów zmeliorowanych, powodujący degradację gleb hydrogenicznych
- nieszczelny system zbiórki odpadów, powodujący zaśmiecenie przydroży, terenów leśnych i nieużytków, zwłaszcza przy większych wsiach
- intensywna gospodarka leśna, promująca jednowiekowe i jednogatunkowe monokultury i tym samym znacznie zubażająca bioróżnorodność terenów leśnych
- rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych, w tym klonu jesionolistnego, robinii akacjowej, czeremchy późnej, rudbekii nagiej i nawłoci kanadyjskiej, powodujące głębokie zmiany w strukturze i funkcjonowaniu rodzimych ekosystemów

- tendencja do rozpraszania zabudowy, zwiększająca rozrzutność gospodarki gruntami i koszty społeczne uzbrojenia terenów, a także powodująca fragmentację siedlisk przyrodniczych
- niektóre aspekty systemu dopłat do gospodarstw rolnych, powodujące przeorywanie starych, bezproduktywnych odłogów, a także zbyt częste koszenie mokrych łąk, w celu uzyskania dopłat do gruntów, które bez takiego wsparcia rolnictwa ze strony państwa pełniłyby niemal wyłącznie funkcje przyrodnicze
- hałas komunikacyjny w pobliżu dróg krajowych i wojewódzkich, powodujący przekroczenia norm na terenach mieszkaniowych oraz pogarszający warunki bytowania dzikich zwierząt
- hałas związany z działalnością zakładów pracy w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej (dotyczy to zwłaszcza bazy transportowej w Komorowie)
- intensywny ruch samochodowy na drogach krajowych i wojewódzkich, stwarzający zagrożenia dla życia ludzi i zwierząt
- spalanie paliw, przede wszystkim do celów grzewczych, przyczyniające się do przekroczeń dopuszczalnych stężeń pyłów i benzo-a-pirenu oraz do podwyższenia stężeń dwutlenku siarki, tlenków azotu i dwutlenku węgla (gaz cieplarniany)
- spalanie odpadów w paleniskach domowych, również generujące uciążliwe i niebezpieczne emisje
- intensyfikacja (na niektórych terenach) produkcji roślinnej i zwierzęcej, przyczyniająca się do pogarszania jakości wód, do emisji gazów cieplarnianych (metan) i eliminacji z krajobrazu rolniczego elementów sprzyjających bioróżnorodności.

3.9 Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

Poza przepisami ogólnymi, najważniejszym aktem regulującym zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego na terenie gminy jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrów Mazowiecka, zatwierdzony Uchwałą Nr XV/157/04 Rady Gminy Ostrów Mazowiecka z dnia 29 października 2004 r. Plan ten, pomimo, iż został uchwalony w kilka miesięcy po wydaniu rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000, nie uwzględnia faktu utworzenia OSOP Puszcza Biała. Z drugiej strony, plan przewiduje poszerzenie na znaczną część gminy Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Według informacji przedstawicieli Parku, z planów tych na razie wycofano się. Miejscowy plan postuluje utworzenie szeregu użytków ekologicznych, chroniących głównie mokre łąki, rozlewiska i śródpolne łęgi.

Miejscowy plan zawiera ustalenia chroniące krajobraz kulturowy, m.in. przez utworzenie stref ochrony konserwatorskiej oraz ochronę stanowisk archeologicznych i zabytkowych obiektów budowlanych. Spis obiektów zabytkowych objętych ochroną jest już jednak mocno nieaktualny.

4. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Gmina jest dość uboga w zabytki. Do najciekawszych obiektów – dominant architektonicznych należą:

- pozostałości murowanego pałacyku i parku z końca XIX w. w Starym Lubiejewie; pałacyk jest bliski ruiny a park właściwie nie istnieje
- murowany pałacyk z końca XIX w. w Komorowie, w stanie niezadowalającym, użytkowany jako budynek mieszkalny
- drewniany dworek oraz pozostałości parku i gospodarstwa z początku XX w. w Zalesiu; dworek w stanie niezadowalającym, użytkowany jako budynek mieszkalny
- kościół neogotycki z końca XIX w. i stary cmentarz w Jasienicy; stan dobry
- kościół garnizonowy z pocz. XX w. w Komorowie; stan dobry
- budynki koszarowe i inne obiekty dawnej Szkoły Podchorążych Piechoty w Komorowie, w tym kilkanaście pomników polskich królów, dowódców i innych zasłużonych; obiekty pochodzą z okresu 1890 – 1939 (założenie pierwotnie wybudowano jako siedzibę garnizonu rosyjskiego) a Szkoła Podchorążych funkcjonowała w okresie międzywojennym
- kościół z połowy XX w., plebania z pocz. XX w. i neogotycka kaplica z XIX w. cmentarna w Jelonkach; stan dobry

W gminie do niedawna jeszcze żywe były tradycje budownictwa drewnianego. W czasie prac nad gminną ewidencją zabytków zinwentaryzowano na terenie gminy około 700 drewnianych budynków, wykonanych w tradycyjny sposób. Datowanie ich jest często niepewne, ale z zebranych informacji wynika, że większość z nich powstała po II wojnie światowej (niektóre nawet jeszcze w latach 60-tych). Część przedwojennych jak i powojennych budynków cechuje się nie tylko tradycyjną konstrukcją, ale także bogatym zdobnictwem. W ostatnich latach nabiera tempa proces niszczenia starych budynków, przy czym do najbardziej typowych scenariuszy należą:

- próby remontowania, docieplania i/lub przebudowy budynków (obijanie papą, styropianem, wymiana stolarki okiennej, dobudowywanie murowanych pomieszczeń, wbudowywanie drewnianego budynku w nowy budynek murowany)
- samoistne niszczenie budynków w opuszczonych zagrodach
- wykorzystywanie starych budynków jako szop po wybudowaniu na tej samej posesji budynku murowanego

W czasie prac w terenie odnotowano kilka udanych współczesnych prób remontów przywracających starym budynkom cechy regionalne.

Około stu budynków z okresu od końca XIX w. do połowy XX w. uznano za na tyle dobrze zachowane i/lub bogate w tradycyjny detal architektoniczny, że wpisano je do gminnej ewidencji zabytków.

Dość rozpowszechnionym elementem krajobrazu wiejskiego gminy są przydrożne krzyże i kapliczki. Niektóre z nich liczą już sobie ponad 100 lat. Część z tych obiektów została wpisana do gminnej ewidencji zabytków.

W północnej i wschodniej części gminy znajduje się kilka schronów o konstrukcji żelbetowej, wchodzących w skład tzw. linii Mołotowa z czasów II wojny światowej.

Z wojnami światowymi wiążą się także miejsca pamięci, w tym między innymi:

- cmentarz na terenie obozu jenieckiego Grądy (obręb Antoniewo), w którym zginęło prawdopodobnie kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy radzieckich

- miejsce masowych egzekucji ludności cywilnej w lasu koło Gut Bujno
- miejsce egzekucji odwetowej w Fidurach
- cmentarzyk z I wojny światowej przy drodze nr 60 pod Komorowem.

W granicach gminy Ostrów Mazowiecka znajdują się 144 stanowiska archeologiczne, z których najstarsze datowane są na paleolit a najmłodsze pochodzą z czasów nowożytnych.

5. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

5.1 Gospodarcze podstawy funkcjonowania gminy

5.1.1 Podmioty gospodarcze, rynek pracy

Na podstawie rejestru Regon w strukturze gospodarki gminy można wyróżnić trzy główne działy skupiające największą liczbę podmiotów gospodarczych. Dominującym działem jest sekcja G, czyli handel hurtowy i detaliczny. Skupia ona 27% wszystkich podmiotów. Wyróżniają się także sekcja A – rolnictwo i leśnictwo (17%) oraz sekcja F – budownictwo (14%). W latach 2004-2008 odnotowano 6%-owy wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

Zakłady przemysłowe stanowią 0,3% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych. Do największych zakładów należą: Zespół Młynów Interchemall Jelonki Sp z o.o, Zakład Przetwórstwa Mięsnego ELKOPOL w Kalinowie, Canexpol Sp z o.o, Zakład Produkcji Spożywczej MIWEX, PREFABET Ostrów Maz. Sp. z o.o w Komorowie.

Niewątpliwie znaczącą rolę w zatrudnieniu mieszkańców gminy odgrywa miasto Ostrów Mazowiecka z dużymi zakładami przemysłowymi jak: Forte (produkcja mebli), Ostrowia (spółdzielnia mleczarska), Alpla (opakowania plastikowe), Kruger (produkcja spożywcza), Canexpol (akcesoria dla rolnictwa), Rolstal (artykuły metalowe), Emma (produkcja spożywcza), Miwex (produkcja spożywcza), NP Zdrowit (produkcja farmaceutyczna), Schneider (części do naczip i kontenerów), Zurad (elektronika, foto-radary), Genderka (producent styropianu) oraz Kama (szwalnia-mundury).

W gospodarce gminy zdecydowaną przewagę posiada sektor prywatny, stanowiący 96% ogółu podmiotów gospodarczych.

W strukturze sektora prywatnego dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, stanowiące 87% całego sektora prywatnego. Są to w większości mikroprzedsiębiorstwa i małe firmy.

Dane z ostatnich lat wskazują na niewielki, ale systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminie.

Strukturę gospodarki na podstawie danych z rejestru REGON przedstawiają Tabele 4 i 5.

Tabela 4. Struktura gospodarki gminy na podstawie danych o podmiotach gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON.

LP	sekcje PKD	2004	2005	2006	2007	2008
1	A rolnictwo, leśnictwo	86	95	104	103	116
2	C przetwórstwo przemysłowe	2	2	2	2	2
3	D wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę	56	56	50	55	58
4	F budownictwo	69	72	74	85	97
5	G handel, naprawa pojazdów	209	213	206	189	184
6	H transport	15	10	9	10	14
7	I zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	60	59	57	53	59
8	J informacja i komunikacja	12	13	15	15	15
9	K działalność finansowa i ubezpieczeniowa	45	44	51	46	44
10	L obsługa rynku nieruchomości	16	16	16	17	17
11	M działalność naukowa i techniczna	47	44	42	42	33
12	N usługi administrowania	8	9	8	11	22
13	O administracja publiczna	29	27	29	32	33
14	ogółem	654	660	663	660	694

Tabela 5. Struktura sektora prywatnego na podstawie danych o podmiotach gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON.

Lp	Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
1	podmioty gospodarki narodowej ogółem	614	623	626	622	664
2	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	535	542	540	534	576
3	spółki handlowe	18	19	20	21	22
4	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	1
5	spółdzielnie	3	3	3	3	3
6	stowarzyszenia i organizacje społeczne	22	22	24	25	24

Według danych statystycznych w gminie pracuje ok. 4 500 osób, z tego 1 700 (40%) znajduje zatrudnienie w rolnictwie.

W ostatnich latach nastąpił znaczący spadek liczby bezrobotnych w gminie (Tabela 6). W konsekwencji zmalał też udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, z 16,5% w roku 2004 do 10,4% w 2008.

Tabela 6. Osoby bezrobotne w gminie Ostrów Mazowiecka

2004	2005	2006	2007	2008
1 207	1 221	1 056	827	793

5.1.2 Rolnictwo.

W dniu sporządzania niniejszego opracowania nie były jeszcze dostępne wyniki spisu rolnego z 2010 r., dlatego w studium wykorzystano głównie dane ze spisu z 2002 r.

Według spisu powszechnego z 2002 r. 18% wszystkich gospodarstw domowych i 31% gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy w gminie utrzymywało się głównie z pracy w rolnictwie.

Warunki glebowe i struktura gospodarstw

Gmina Ostrów Mazowiecka jest gminą rolniczą, 30 % jej ludności zawodowo czynnej zatrudniona jest w rolnictwie. Ogólna powierzchnia gruntów to 28 371 ha. Użytki rolne zajmują 15 215 ha, co stanowi 53 % całej powierzchni gminy. Struktura użytków rolnych jest następująca:

- grunty orne: 11 176 ha
- sady: 131 ha
- łąki trwałe: 2 714 ha
- pastwiska trwałe: 1 194 ha
- grunty rolne zabudowane: 475 ha
- grunty pod stawami: 46 ha
- rowy: 92 ha

Na terenie gminy przeważają gleby klas V i VI (63% gruntów ornych). Według danych za 2009 rok w Gminie Ostrów Mazowiecka są 1934 gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 8,99 ha.

Przydatność rolnicza gleb w gminie Ostrów Mazowiecka na ogół niska. Użytki klas V i VI stanowią 62% gruntów ornych, 56% łąk i 56% pastwisk (Tabela 7).

Tabela 7. Struktura użytków rolnych według klas bonitacyjnych.

Wyszczególnienie	III	IV	V	VI+VIz
	[%]			
Grunty orne	14	24	23	38
Łąki	4	40	51	5
Pastwiska	4	40	56	0
Razem	12	28	30	31

Najlepsze gleby znajdują się w południowo - wschodniej i wschodniej części gminy (m.in. Kalinowo, Niesków, Jasienica, Smolechy, Podborze) oraz w okolicach Zalesia.

Struktura obszarowa gospodarstw

Na 1934 gospodarstwa aż 42% stanowią gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, które na ogół nie dają szans na utrzymanie rodziny czy produkcję na rynek. Gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha stanowią zaledwie 5% łącznej liczby gospodarstw i skupiają 17% gruntów (Tabela 8).

Według spisu rolnego z 2002 r. 18% gospodarstw w ogóle nie prowadziło produkcji rolnej, 39% produkowało wyłącznie lub głównie na potrzeby własne a 44% produkowało głównie na rynek.

Tabela 8. Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych w gminie Ostrów Mazowiecka.

Powierzchnia gospodarstwa	Liczba gospodarstw [szt.]	Udział w liczbie ogółem [%]	Powierzchnia ogółem [ha]	Udział w powierzchni ogółem [%]
1,0 – 5,0 ha	819	42	3556	20
5,1 – 10,0 ha	738	38	7084	41
10,1 – 15,0 ha	273	14	3501	20
15,1 – 30,0 ha	78	4	2031	12
30,1 – 50,0 ha	21	1	757	4
50,1 – 100,0 ha	4	0	203	1
100,01 i więcej	1	0	255	1
Ogółem:	1934	100	17387	100

Produkcja roślinna

W 2002 r. na ogólną powierzchnię zasiewów wynoszącą 7793 ha zboża stanowiły 86%, przy czym 37% powierzchni zasiewów zajmowało żyto, 27% - mieszanki zbożowe, 8% - owies a pszenica niecałe 5%. Dość znaczącą pozycję w produkcji roślinnej mają ziemniaki, które w 202 r. stanowiły 9% zasiewów (o 4 punkty procentowe mniej niż w 1996 r.). Warzywa gruntowe i truskawki zajmowały łącznie 0,4% powierzchni zasiewów.

Produkcja zwierzęca

Według spisu rolnego z 2002 r. profil produkcji zwierzęcej w gminie charakteryzuje się stosunkowo wysoką obsadą bydła i trzody chlewnej i znacznie niższą niż średnio w Polsce czy województwie obsadą kur (Tabela 9).

Tabela 9. Obsada zwierząt inwentarskich na 100 ha użytków rolnych w gminie, w Polsce i w województwie mazowieckim (dane z 2002 r.).

Wyszczególnienie	gmina	Polska	województwo
	szt./100 ha UR		
bydło	40,7	32,7	42,0
krowy	22,0	17,0	24,2
trzoda chlewna	129,7	110,2	91,5
trzoda chlewna lochy	15,8	11,4	9,7
konie	4,4	1,9	2,9
owce	0,2	2,0	0,6
kury	129,0	1 036,0	1 078,3
kury nioski	96,5	306,3	384,6
kozy	0,5	1,1	0,7

Zróżnicowanie w granicach gminy

Zróżnicowanie warunków naturalnych powoduje, że charakter produkcji rolnej w poszczególnych wsiach jest także zróżnicowany. Według danych ze spisu rolnego z 1996 r. we wsiach położonych w dolinie Wymakracza, a także w Zakrzewku i Przyjmach Porębskich, gdzie użytki zielone na ogół zajmują ponad 35% powierzchni użytków rolnych, w produkcji zwierzęcej zdecydowanie przeważał chów bydła. Najbardziej intensywna produkcja rolna miała miejsce w Nieskórzu, Jasienicy, Kalinowie, Smolechach i Prosenicy, gdzie wysokie są obsady zarówno bydła jak i trzody chlewnej. Wysoką obsadą trzody przy niskich obsadach bydła cechowały się przede wszystkim Jelonki. Do wsi, w których pszenica stanowiła ponad 7% zasiewów, należały Jasienica, Kalinowo, Kalinowo Parcele i Nieskórz, podczas gdy zboża tego nie uprawiano w ogóle w Antoniewie, Dybkach, Fidurach, Kozikach, Kozikach Majdanie, Kuskowiźnie, Lipnikach, Nagoszewce, Nowej Osuchowej, Pałapusie, Powielarni, Pólkach, Sielcu, Starej Osuchowej i Zakrzewku. Do wsi, w których ziemniaki stanowiły ponad 15% zasiewów, należały Budy Grudzie, Guty Bujno, Fidury, Jasienica, Kalinowo, Kalinowo Parcele, Koziki, Kziki Majdan, Lipniki, Pólki, Przyjmy Porębskie, Smolechy, Stara Osuchowa, Sulęcín Kolonia, Wiśniewo i Zalesie. Z kolei w Jelonkach, Nieskórzu, Nowej Grabownicy, Stoku i Ugniewie ziemniaki stanowiły mniej niż 10% powierzchni zasiewów.

W 1996 r. do miejscowości, w których średni areał użytków rolnych w gospodarstwie wynosił ponad 10 ha, należały Jelenie, Jelonki, Kalinowo, Lipniki, Nieskórz, Prosenica i Zakrzewek.

5.1.3 Leśnictwo

Grunty leśne na terenie gminy Ostrów Mazowiecka zajmują obszar około 11 054 ha, co stanowi niewiele ponad 39 % ogólnej powierzchni i stawia tę gminę zdecydowanie ponad średnią dla województwa i kraju. Większość lasów należy do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka oraz Nadleśnictwo Wyszaków. Lasy ochronne zajmują zaledwie 115 ha (1% powierzchni leśnej), na południowo-zachodnich krańcach gminy, natomiast pozostałe lasy mają charakter gospodarczy. W drzewostanach zdecydowanie dominuje sosna, której udział wynosi prawdopodobnie ponad 97%. Gospodarka leśna daje zatrudnienie pracownikom lasów państwowych oraz właścicielom i pracownikom zakładów usług leśnych.

5.1.4 Przemysł i budownictwo.

Przemysł w gminie jest słabo rozwinięty i silnie zależny od surowców dostarczanych przez rolnictwo. Do największych zakładów branży rolno-spożywczej należą Zespół Młynów Interchemall Jelonki Sp z o.o, Zakład Przetwórstwa Mięsnego ELKOPOL w Kalinowie, Canexpol Sp z o.o i Zakład Produkcji Spożywczej MIWEX. Przemysł materiałów budowlanych reprezentuje PREFABET Ostrów Maz. Sp. z o.o w Komorowie. W gminie funkcjonuje też kilka niewielkich tartaków i zakładów stolarskich.

Budownictwo reprezentowane jest przez kilkadziesiąt mikroprzedsiębiorstw i małych firm.

5.1.5 Turystyka i wypoczynek

Turystyka odgrywa marginalną rolę w gospodarce gminy. Bazę noclegową stanowi zajazd przy stacji paliw w Nagoszewie i kilka gospodarstw w południowo-zachodniej części gminy, gdzie można wynająć pokoje.

Na terenie gminy rozwijana jest sieć rekreacyjnych szlaków rowerowych. Ścieżka rowerowa im. Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego o długości 13 km biegnie odcinek od Miasta Ostrów Mazowiecka przez Gminę Ostrów Mazowiecka do Gminy Brok. Druga oznakowana trasa rowerowa o długości 33 km rozpoczyna się w Rogóżni i biegnie przez tereny sołectw Wiśniewo, Nowa Osuchowa i Nagoszewka.

5.2. Warunki mieszkaniowe.

Według danych GUS z 2008 r., zasoby mieszkaniowe gminy obejmowały 3710 mieszkań o 14 437 izbach i ogólnej powierzchni użytkowej 282 619 m², z czego zdecydowana większość 91,3% to mieszkania należące do osób fizycznych, 0,9% do gminy, 6,3% natomiast jest własnością Skarbu Państwa lub zakładów pracy. Podstawowe mierniki wielkości zasobów mieszkaniowych gminy nie odbiegają istotnie od wskaźników dla regionu.

Zestawienie lokalnych i regionalnych wskaźników jednostkowych charakteryzujących wielkość zasobów mieszkaniowych w 2008 roku przedstawia Tabela 10.

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe gminy w 2008 r. na tle województwa i kraju.

Obszar	Powierzchnia użytkowa na 1 osobę [m ²]	Liczba osób	
		Na 1 mieszkanie	Na 1 izbę
gmina Ostrów Mazowiecka	22,06	3,45	1,13
województwo ogółem	25,82	2,65	1,33
województwo gminy wiejskie	26,05	3,28	1,20

W strukturze wiekowej mieszkań na terenie gminy największy udział (36%) mają mieszkania wybudowane w latach 1945-1970 (Tabela 11). Stosunkowo niewiele pozostało zabudowy sprzed 1945r (łącznie 13%) w porównaniu do ogółu kraju (23% substancji mieszkaniowej). Dawniej podstawowym materiałem stosowanym w budownictwie mieszkaniowym było drewno, co jest jedną z przyczyn stosunkowo niskiej trwałości starszych budynków. Po 1988 r. tempo budownictwa mieszkaniowego w gminie wyraźnie wzrosło, a mieszkania powstałe w tym okresie stanowią 22 % zasobów ogólnych, w porównaniu z 13% w skali kraju.

Tabela 11. Zasoby mieszkaniowe w gminie według wieku budynków.

Lp.	Data budowy	ilość	[%]
1	przed 1918	108	3%
2	1918 - 1944	387	10%
3	1945 - 1970	1 344	36%
4	1971 - 1978	459	12%
5	1979 - 1988	590	16%
6	1989 - 2008	822	22%
7	Razem	3 710	100%

Mieszkania w gminie w zasadzie nie odbiegają standardem wyposażenia od średniej dla obszarów wiejskich. Znacznie niższy niż średnio w regionie jest udział mieszkań posiadających dostęp do gazu sieciowego. (Tabela 1).

Tabela 12. Wyposażenie mieszkań w gminie na tle województwa.

Lp	Wyszczególnienie	Gmina	województwo ogółem	województwo miasta	województwo wsie
1	wodociąg	85%	94%	98%	83%
2	ustęp splukiwany	69%	88%	96%	69%
3	łazienka	69%	87%	94%	69%
4	centralne ogrzewanie	58%	82%	90%	62%
5	gaz sieciowy	2%	59%	77%	17%

Poprawa standardu zasobów mieszkaniowych następuje przede wszystkim poprzez budowę nowych budynków mieszkalnych, wyposażonych w instalacje sanitarne i centralne ogrzewanie. Dzieje się tak dlatego, że gruntowna modernizacja starych budynków drewnianych jest w większości przypadków pozbawiona technicznego i ekonomicznego sensu.

Na terenie gminy dominuje zabudowa zagrodowa. W niektórych miejscowościach (Komorowo, Ugniewo, Podborze) znaczny udział ma nowo powstała zabudowa jednorodzinna. Zabudowy wielorodzinnej jest niewiele – największe osiedle wielorodzinne tworzą bloki mieszkaniowe w Komorowie.

5.3 Infrastruktura społeczna

Rozmieszczenie infrastruktury społecznej na terenie gminy przedstawia Mapa 1.

5.3.1 Administracja.

Administracja gminy ma swoje siedziby przede wszystkim w mieście Ostrów Mazowiecka – nadrzędnym ośrodku obsługi ludności gminy. Zlokalizowane są tutaj następujące instytucje gminne: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i gminna spółka Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Rolniczych Sp. z o.o (PUKiR).

5.3.2 Oświata i wychowanie.

Na terenie gminy istnieje jedno przedszkole samorządowe w Komorowie. Przedszkole dysponuje 100 miejscami dla dzieci, zgrupowanymi w 4 oddziałach. Ponadto

w gminie funkcjonuje 12 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Uczęszcza do nich ok. 130 dzieci, przede wszystkim w wieku 6 lat.

Obecnie na terenie gminy Ostrów Mazowiecka funkcjonuje 13 szkół podstawowych oraz cztery gimnazja, będące jednostkami budżetowymi, finansowanymi przez gminę, a także jedna szkoła podstawowa niepubliczna. W trzech miejscowościach szkoły podstawowe i gimnazja stanowią zespoły szkół. Poniżej zestawiono placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego:

- Szkoła Podstawowa w Dudach im. Marii Dąbrowskiej
- Szkoła Podstawowa w Dybkach im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego
- Szkoła Podstawowa w Jasienicy im. Janusza Korczaka
- Szkoła Podstawowa w Kalinowie im. Zesłańców Syberyjskich
- Szkoła Podstawowa w Kozikach im. Rtm. Witolda Pileckiego
- Szkoła Podstawowa w Lubiejewie im. Marii Konopnickiej
- Szkoła Podstawowa w Nagoszewce im. Papieża Jana Pawła II
- Szkoła Podstawowa w Nowej Osuchowej, ul.Szkolna 50, 07-308 Poręba
- Szkoła Podstawowa w Pałapusie, Pałapus 42, 07-300 Ostrów Mazowiecka
- Szkoła Podstawowa w Ugniewie im. Kornela Makuszyńskiego
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Pałapusie, Pałapus 42, 07-300 Ostrów Mazowiecka
- Zespół Szkół Publicznych w Jelonkach:
  - Szkoła Podstawowa im. mjr. Henryka Sucharskiego
  - Publiczne Gimnazjum nr 4
- Zespół Szkół Publicznych w Komorowie
  - Szkoła Podstawowa im. płk. Ludwika Bociańskiego
  - Publiczne Gimnazjum nr 2 im. Św. Stanisława Kostki
- Zespół Szkół Publicznych w Nagoszewie:
  - Szkoła Podstawowa im. Powstańców 1863 roku –
  - Publiczne Gimnazjum Nr 3 im. Polskich Olimpijczyków
- Publiczne Gimnazjum Nr 1 w Jasienicy im. Ks. Pułkownika Antoniego Warakomskiego.

14 szkół podstawowych dysponuje w sumie 94 pomieszczeniami szkolnymi. Uczniowie uczą się w 63 oddziałach (średnio 16 uczniów/oddział). W ostatnich latach w szkołach podstawowych kształciło się ponad 1000 uczniów rocznie (Tabela 13).

Tabela 13. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych

lata	2006	2007	2008
uczniowie	1 057	1 013	1 010
absolwenci	183	205	187

W gminie są cztery gimnazja, dysponujących 27 pomieszczeniami szkolnymi. Uczniowie uczą się w 22 oddziałach (średnio 24 osoby/oddział). W ostatnich latach w szkołach gimnazjalnych kształciło się ponad 500 uczniów rocznie (Tabela 14).

Tabela 14. Uczniowie i absolwenci gimnazjum

lata	2006	2007	2008
uczniowie	523	524	520
absolwenci	163	168	190

W szkołach znajduje się około 300 komputerów w 17 pracowniach uczniowskich. Ponad 200 komputerów pozostających do dyspozycji uczniów ma połączenie z Internetem. W ostatnich latach obserwuje się stały spadek liczby uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Wg danych GUS w 2008 r. był to spadek o 4,5% w szkołach podstawowych i o 1% w gimnazjach w porównaniu z 2006 r.

Należy się liczyć z tym, że liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie gminy Ostrów Mazowiecka będzie się stopniowo zmniejszać tak, że w 2030 r. może być o ok. 15% niższa niż w 2010 r. Biorąc pod uwagę aktualną liczbę uczniów i zakładane prognozy demograficzne Głównego Urzędu Statystycznego należy stwierdzić, że istniejąca sieć szkół podstawowych i gimnazjów jest wystarczająca.

Na terenie gminy znajduje się jedna szkoła ponadgimnazjalna. Jest to Zespół Szkół CKR im. Szkoły Podchorążych Piechoty w Komorowie, Stare Lubiejewo, ul. Klonowa 4, 07-300 Ostrów Mazowiecka. Od 1 stycznia 2009 roku, w ramach umowy między Starostą Ostrowskim a Ministrem Rolnictwa szkoła wróciła pod bezpośredni nadzór Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako szkoła rolnicza powstała w roku 1958. Szkoła kształci młodzież w zawodach rolniczych oraz związanych z gospodarką żywnościową, ekonomiką rolnictwa, agrobiznesem, turystyką wiejską, maszynami i pojazdami rolniczymi.

Młodzież wybierająca inne kierunki, w tym naukę w szkołach średnich ogólnokształcących, korzysta przede wszystkim z oferty szkół zlokalizowanych w Ostrowi Mazowieckiej.

Jedną z barier utrudniających młodzieży wiejskiej zdobywanie wykształcenia średniego są dodatkowe koszty dojazdów i/lub pobytu w internatach. Zwiększanie dostępności szkolnictwa ponadgimnazjalnego powinno polegać przede wszystkim na rozwoju systemu wsparcia stypendialnego na poziomie gminy, powiatu i województwa, natomiast budowa w gminie nowych szkół ponadgimnazjalnych byłaby nieuzasadniona ze względu na znikomą potencjalną liczbę uczniów.

5.3.3 Ochrona zdrowia

Aktualnie podstawowa opieka medyczna jest realizowana przez dwa ośrodki zdrowia:

- ośrodek zdrowia w Jasienicy
  - ośrodek zdrowia w Komorowie z filią w Jelonkach
- Opieką zdrowotną zajmuje się 2 lekarzy ze specjalizacją medycyny rodzinnej.

W zakresie opieki szpitalnej mieszkańcy gminy korzystają przede wszystkim ze szpitala w Ostrowi Mazowieckiej.

W miejscowości Jasienica funkcjonuje jedyna w gminie apteka. Podobne usługi świadczy punkt apteczny w Komorowie przy ul. Bociańskiego. W związku z takim rozmieszczeniem usług aptecznych na terenie gminy mieszkańcy korzystają głównie z aptek położonych na terenie miasta Ostrów Mazowiecka

Wskaźniki statystyczne dotyczące liczby mieszkańców przypadających w gminie na jedną aptekę, czy też na jedną placówkę służby zdrowia, odbiegają znacząco na

niekorzystać od wartości średnich dla województwa mazowieckiego. Odległość między istniejącymi placówkami ochrony zdrowia a mieszkańcami najdalej położonych miejscowości przekracza 15 kilometrów. W tych okolicznościach dostęp do podstawowej opieki medycznej w gminie należy uznać za utrudniony. Biorąc pod uwagę ogólną sytuację polskiej służby zdrowia oraz fakt, że gęstość zaludnienia w gminie jest trzykrotnie niższa niż średnio w kraju, w nadchodzącej dekadzie nie należy się spodziewać wzrostu liczby placówek opieki zdrowotnej, czy nawet liczby personelu medycznego na terenie gminy.

5.3.4 Opieka społeczna

Na terenie gminy Ostrów Mazowiecka realizacją tej polityki zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. GOPS jest samodzielną jednostką organizacyjną podległą Radzie Gminy.

Do zadań GOPS należy w szczególności:

- tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej w gminie,
- analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na pomoc społeczną,
- obsługa świadczeń przewidzianych ustawowo,
- pobudzanie aktywności społecznej w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin,
- praca socjalna stwarzająca możliwości prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenia warunków do życiowego usamodzielniania osób objętych pomocą społeczną,
- wytaczanie powództwa na rzecz klientów GOPS o roszczenia alimentacyjne,
- współpraca z samorządem gminnym, stowarzyszeniami o charakterze charytatywnym w celu zaspokojenia potrzeb i rozwiązywania problemów osób i rodzin wymagających pomocy społecznej.

Działalność GOPS finansowana jest z budżetu gminy, przy czym zadania zlecone gminie, a realizowane przez GOPS, finansowane są ze środków budżetu państwa.

Potrzeby osób korzystających z pomocy społecznej na terenie działania GOPS w Ostrowi Mazowieckiej zaspokajane są przez 3 systemy świadczeń:

- świadczenia pieniężne,
- świadczenia w usługach (przede wszystkim opiekuńczych),
- świadczenia w naturze (dożywianie dzieci, zakup opału, zakup odzieży itp.).

W 2009 r. pomoc przyznano 942 osobom z 824 rodzin, obejmujących 2976 osób. Powody przyznania pomocy były następujące:

- ubóstwo – 516 rodzin
- bezrobocie – 468 rodzin
- alkoholizm – 29 rodzin
- zdarzenia losowe – 8 rodzin
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 102 rodziny
- niepełnosprawność – 252 rodziny
- długotrwała lub ciężka choroba – 175 rodzin
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 105 rodzin
- przemoc w rodzinie – 17 rodzin

- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – 1 rodzina.

5.3.5 Kultura i sport

Na terenie gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Nagoszewie, posiadająca filie w Jasienicy, Jelonkach, Komorowie, Starym Lubiejewie oraz Ugniewie. W bibliotekach zatrudnionych jest 7 osób.

Ogółem księgozbiór bibliotek publicznych liczy 67 981 książek. W ciągu roku z bibliotek korzysta ponad 1200 czytelników (10% ogółu ludności w gminie), którzy wypożyczają ponad 21 000 książek. Wskaźniki te są zbliżone do średnich w województwie.

Na terenie gminy nie ma obecnie kina.

Od lat na terenie gminy organizowane są liczne imprezy kulturalne. W 2010 r. są to:

- VI Gminny Turniej Piłki Nożnej Halowej
- Gminno - powiatowe obchody 70 rocznicy mordu katyńskiego
- V Gminny Przegląd Twórczości Przedszkolnej
- Gminny Dzień Strażaka
- Rocznicą Konstytucji 3 Maja
- VI Gminny Festiwal Folklorystyczny
- 147. Rocznicą Bitwy Czerwcowej 1863 roku w Nagoszewie
- VIII Wojewódzki Festiwal Sztafet
- X Mazowiecki Dziecięcy Festiwal Piosenki Chrześcijańskiej
- VII Gminny Turniej Piłki Nożnej „Piłkarska Liga”
- XI Gminna Olimpiada i X Gimnazjada Młodzieży
- IX Festyn Rodzinny Piknik Radia Dla Ciebie
- VI Dni Gminy Ostrów Mazowiecka - Gminne Dożynki -
- Konkurs „Najładniejsza posesja i ogród”
- Obchody Święta Niepodległości

Organizatorami większości imprez są władze samorządowe i placówki oświatowe.

Świetlice wiejskie znajdują się w sołectwach Biel, Budy Grudzie, Jelenie, Nagoszewo, Nieskórz i Wiśniewo.

Na terenie Gminy Ostrów Mazowiecka jest zarejestrowanych 11 klubów sportowych, są to głównie uczniowskie kluby działające przy szkołach gminnych.

Na terenie gminy znajdują się następujące publiczne obiekty sportowe:

1. Hala sportowa przy Zespole Szkół Publicznych w Nagoszewie
2. Sale gimnastyczne:
  - w Gimnazjum w Jasienicy
  - w ZSP w Jelonkach
  - w ZSP w Komorowie
  - w SP w Kozikach

3. Boiska sportowe o sztucznej nawierzchni:
  - Boisko wielofunkcyjne w Kozikach:
  - Boisko wielofunkcyjne w Komorowie
  - Boisko wielofunkcyjne w Dudach:
4. Boiska sportowe o nawierzchni asfaltowej
  - w Nowej Osuchowej
  - w Dybkach
  - w Jasienicy
  - w Jelonkach
  - w Kalinowie
  - w Nagoszewce
  - w Starym Lubiejewie
  - w Ugniewie
5. Boiska o nawierzchni trawiastej:
  - w Stoku
  - w Jelonkach
6. Boiska sportowe o nawierzchni ziemnej:
  - w Nagoszewie
  - w Pałapusie.

Na terenie gminy działa 15 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej z 12 remizami, zlokalizowanymi we wsiach Guty Bujno, Jasienica, Kalinowo, Komorowo, Lubiejewo, Niesków, Nagoszewo, Nagoszewka, Nowa Osuchowa, Prosenica, Przyjmy Porębskie i Sielc.

5.3.6 Życie religijne.

W 2010 roku na terenie gminy Ostrów Mazowiecka funkcjonowały następujące obiekty kultu religijnego:

- Kościół w Jasienicy, Parafia rzymsko - katolicka p.w. Św. Rocha
- Kościół w Jelonkach, Parafia rzymsko - katolicka p.w. Św. Anny
- Kościół w Komorowie, Parafia cywilno-wojskowa p.w. Św. Józefa
- Kościół w Kozikach, Parafia rzymsko - katolicka p.w. Św. M. Kolbego
- Kościół w Nowej Osuchowej, Parafia rzymsko - katolicka p.w. Św. Ap. Piotra i Pawła
- Kościół w Porębie, Parafia rzymsko - katolicka p.w. Św. Barbary
- Kościół filialny p.w. N.M.P. Częstochowskiej w Nagoszewce
- Kościół filialny p.w. NMP Częstochowskiej w Prosenicy
- kaplica w Pałapusie.

5.3.7 Finanse gminy

Dochody gminy w latach 2004 – 2008 rosły w rocznym tempie wynoszącym blisko 10%, tj. wyraźnie powyżej tempa inflacji. W tym okresie dochody na mieszkańca wzrosły z 1607 zł do 2264 zł i były przeciętnie o 12% niższe niż średnie dochody na mieszkańca w wiejskich gminach Polski oraz o 51% niższe niż średnie dochody na mieszkańca w gminach miejskich Polski.

Dochody własne stanowiły średnio 32% dochodów ogółem, subwencje – 47% a dotacje celowe – 25%. Największymi pozycjami dochodów własnych były:

- podatek od nieruchomości (średnio 38% dochodów własnych)
- udział w podatku dochodowym od osób fizycznych (średnio 35% dochodów własnych).

Największym składnikiem subwencji ogólnych była subwencja oświatowa, stanowiąca średnio 35% wszystkich dochodów budżetu.

Strukturę dochodów gminy przedstawia Tabela 15.

Tabela 15. Dochody gminy w latach 2004 – 2008.

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
	[tys. zł]				
Dochody ogółem	19 309	20 416	23 812	25 936	28 824
Dochody własne, w tym	6 452	6 695	6 937	8 221	9 272
podatek rolny	473	523	390	490	604
podatek leśny	-	-	-	-	241
podatek od nieruchomości	2 566	2 761	3 018	3 039	2 950
podatek od środków transportowych	167	140	184	196	174
wpływy z innych lokalnych opłat	0	0	0	54	30
wpływy z opłaty skarbowej	17	10	14	21	18
podatek od czynności cywilnoprawnych	132	102	109	172	225
dochody z majątku	80	127	142	109	232
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST	-	-	-	91	97
wpływy z usług	15	133	172	177	183
dochody podatkowe	-	3 716	3 946	4 127	4 201
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	2 464	2 430	2 284	2 826	3 451
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	2 270	2 362	2 230	2 764	3 391
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	194	68	54	63	59
Subwencje ogólne	9 731	10 230	10 659	11 877	13 599
subwencja oświatowa, w tym:	-	-	7 670	8 416	9 420
uzupełnienie subwencji ogólnej	-	-	88	12	0
część wyrównawcza subwencji ogólnej	-	-	2 901	3 449	4 080
część równoważąca subwencji ogólnej	-	-	0	0	99
Dotacje celowe z budżetu państwa	2 349	3 218	5 741	5 765	5 618

Samorząd terytorialny realizuje dwie zasadnicze grupy zadań - własne i zlecone. Zadania własne gmina wykonuje samodzielnie, we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność, a źródłem ich finansowania są środki własne. Zadania zlecone, przekazywane gminie w ramach decentralizacji władzy państwowej, wykonywane są w imieniu administracji rządowej, przy zapewnieniu przez nią niezbędnych na realizację środków finansowych.

Budżet gminy jest generalnie bardzo zrównoważony. W okresie 2004-2008 poziom wydatków wahał się w wąskim przedziale 99,6 – 104,1% wielkości dochodów.

Bezspornie największą pozycją wydatków jest oświata (44% wszystkich wydatków), z drugiej strony jednak większość wydatków z tym związanych jest dofinansowywana z budżetu państwa w formie subwencji oświatowej.

W latach 2004 - 2008 nastąpił znaczny wzrost poziomu kosztów związanych z opieką społeczną, który kształtuje się na poziomie od 10% do 20% wydatków ogółem.

W grupie wydatków majątkowych największe pozycje stanowią wydatki na rolnictwo i łowiectwo, transport i łączność oraz oświatę i wychowanie. Działy te pochłaniają przeciętnie 92% środków przeznaczanych na inwestycje.

Strukturę wydatków gminy przedstawiają Tabele 16 - 18.

Tabela 16. Wydatki gminy w latach 2004-2008

Wyszczególnienie	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008
Wydatki ogółem, w tym:	19 225	21 152	24 231	26 076	30 015
wydatki majątkowe ogółem	4 299	4 047	4 042	4 100	7 217
wydatki bieżące ogółem	14 926	17 105	20 189	21 976	22 798
Wydatki na rolnictwo i łowiectwo ogółem, w tym:	739	1 921	500	1 164	3 345
wydatki majątkowe	714	1 888	416	1 011	3 057
wydatki bieżące	-	-	-	-	288
Wydatki na transport i łączność ogółem, w tym:	942	2 224	2 551	2 478	2 652
wydatki majątkowe	795	1 775	2 078	2 006	2 298
wydatki bieżące	-	-	-	-	354
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska ogółem, w tym:	758	348	586	415	507
wydatki majątkowe	200	0	200	0	0
wydatki bieżące	-	-	-	-	507
Wydatki na gospodarkę mieszkaniową ogółem, w tym:	15	82	73	136	120
wydatki majątkowe	7	0	0	0	0
wydatki bieżące	-	-	-	-	120
Wydatki na oświatę i wychowanie ogółem, w tym:	11 369	9 705	10 586	11 875	12 803
wydatki majątkowe	2 523	377	618	652	962
wydatki bieżące	8 416	8 894	9 494	10 697	11 202
Wydatki na kulturę ogółem, w tym:	200	237	524	259	404
wydatki majątkowe	0	2	275	0	38
wydatki bieżące	200	235	249	259	366
Wydatki na ochronę zdrowia ogółem, w tym:	148	138	142	189	221
wydatki majątkowe	6	0	0	50	82
wydatki bieżące	118	134	142	139	139
Wydatki na pomoc społeczną ogółem, w tym:	2 275	3 528	5 659	5 908	5 767
wydatki majątkowe	11	0	0	0	4
wydatki bieżące	2 265	3 528	5 659	5 908	5 763
Wydatki na kulturę fizyczną i sport ogółem, w tym:	46	47	269	362	425
wydatki majątkowe	0	0	217	309	377
wydatki bieżące	36	44	47	48	43
Wydatki na administrację publiczną ogółem, w tym:	1 960	2 134	2 390	2 363	2 653
wydatki majątkowe	0	0	86	0	35
wydatki bieżące	1 960	2 134	2 304	2 363	2 618

Tabela 17. Wydatki gminy w 2008r.

Wydatki na oświatę i wychowanie	12 803 137,51	44%
Wydatki na pomoc społeczną	5 767 183,47	20%
Wydatki na rolnictwo i łowiectwo	3 344 972,35	12%
Wydatki na administrację publiczną	2 653 338,28	9%
Wydatki na transport i łączność	2 652 035,35	9%
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	506 994,38	2%
Wydatki na kulturę fizyczną i sport	424 960,84	1%
Wydatki na kulturę	404 244,74	1%
Wydatki na ochronę zdrowia	221 112,83	1%
Wydatki na gospodarkę mieszkaniową	120 252,66	0%

Tabela 18. Wydatki majątkowe gminy w 2008r.

Wydatki na rolnictwo i łowiectwo	3 056 979,09	45%
Wydatki na transport i łączność	2 298 205,45	34%
Wydatki na oświatę i wychowanie	961 505,41	14%
Wydatki na kulturę fizyczną i sport	377 421,85	6%
Wydatki na ochronę zdrowia	81 834,00	1%
Wydatki na kulturę	37 834,06	1%
Wydatki na administrację publiczną	35 213,40	1%
Wydatki na pomoc społeczną	4 140,00	0%
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	0,00	0%
Wydatki na gospodarkę mieszkaniową	0,00	0%

6. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

6.1 Przestępczość

Z danych policyjnych wynika, że poziom przestępczości na terenie powiatu ostrowskiego nie odbiega istotnie od średnich wskaźników dla całego kraju (Tabela 19). W latach 2006-2008 w powiecie notowano ok. 35 przestępstw na 100 mieszkańców rocznie przy średniej dla kraju wynoszącej 31. Wyraźnie mniej niż średnio w kraju było zabójstw, kradzieży ogółem i kradzieży z włamaniem. Znacząco wyższa niż średnio w kraju była wykrywalność przestępstw (81% w porównaniu z 64%).

Zwalczaniem przestępczości na terenie gminy zajmuje się przede wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej. Na terenie gminy nie ma posterunków policji.

Tabela 19. Wskaźniki przestępczości i wykrywalność przestępstw w latach 2006-2008.

Wyszczególnienie	j.m.	Powiat Ostrowski	Polska
Przestępstwa ogółem	na 1000 mieszk./rok	34,75	30,77
Zabójstwa		0,01	0,02
Kradzieże		3,82	6,43
Kradzieże z włamaniem		2,38	3,84
Wykrywalność	%	81,10	64,30

6.2 Inne zagrożenia bezpieczeństwa

W świetle prowadzonych przez Państwową Straż Pożarną statystyk pożarów i miejscowych zagrożeń gminę można uznać za względnie bezpieczną (Tabela 20). Liczba zdarzeń w gminie w przeliczeniu na 100 km² jest kilkakrotnie niższa niż średnio w województwie i w kraju. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców częstotliwość pożarów i miejscowych zagrożeń jest zbliżona do średnich dla powiatu, województwa i Polski.

Wśród miejscowych zagrożeń znaczny odsetek stanowią wypadki drogowe, zwłaszcza na drogach krajowych. W statystykach pożarów dominują pożary budynków. Mimo, że obszary narażone na podtapianie są dość znaczne (por. rozdział 15), zdarzenia związane z podtopieniami budynków itp. stanowią nieznaczny odsetek ogółu miejscowych zagrożeń, natomiast miejscowe zagrożenia związane z osuwaniem się mas ziemnych nie były w ostatnich latach odnotowywane przez PSP.

Tabela 20. Ogólne statystyki interwencji straży pożarnej w latach 2006-2009

Wyszczególnienie	j.m.	Polska	Mazowsze	Powiat	Gmina
Pożary	na rok	159 295	21 917	280	52
Miejscowe zagrożenia		274 172	31 361	422	87
Pożary	na 100 km ² /r.	509	653	228	184
Miejscowe zagrożenia		877	935	344	307
Pożary	na 1000 mieszkańców/r.	4,2	4,2	3,6	4,0
Miejscowe zagrożenia		7,2	6,0	5,4	6,6

7. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

7.1 Ogólne przesłanki zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

7.1.1 Rozwój infrastruktury transportu

W najbliższych latach przebudowana zostanie droga krajowa nr 8, która osiągnie parametry drogi ekspresowej. W fazie koncepcyjnej jest plan przebudowy drogi wojewódzkiej nr 627 tak aby omijała Ostrów Mazowiecką od wschodu. Na terenie gminy znajdzie się fragment Via Baltica. Wszystkie te zamierzenia inwestycyjne istotnie zmieniają układ komunikacyjny a dwa ostatnie z wymienionych będą się wiązały z poprowadzeniem dużych dróg po terenach dotąd nie zainwestowanych oraz,

być może z kolizjami z niektórymi terenami zabudowanymi lub cennymi pod względem przyrodniczym.

7.1.2 Perspektywy rozwoju budownictwa mieszkaniowego

Dotychczasowe trendy demograficzne w gminie oraz prognozy demograficzne dla regionu pozwalają zakładać, że do 2035 r.:

- populacja gminy nie zmieni się znacząco, przy czym podstawowym motorem zmian demograficznych będą nadal: spadek dzietności, emigracja, głównie ludzi wchodzących w dorosłe życie, stopniowe wydłużanie się długości życia, oraz imigracja, głównie z terenu miasta Ostrów Mazowiecka
- przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym spadnie z 3,4 do około 2,7.

Spadek liczby ludności będzie dotyczył głównie typowo rolniczych miejscowości położonych z dala od miasta Ostrów Mazowiecka, natomiast w miejscowościach położonych blisko miasta i posiadających stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturę społeczną (Ugniewo, Komorowo, Podborze, Stare Lubiejewo) należy się liczyć ze znaczącym wzrostem liczby mieszkańców. Tendencje wzrostowe mogą też wystąpić w mniejszych, atrakcyjnie położonych wsiach w pobliżu miasta, w których dotychczas odnotowywano spadek liczby mieszkańców (Popielarnia, Rogóżnia, Stara Grabownica)

Gmina Ostrów Mazowiecka należy do obszarów o niezbyt korzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej i nie należy się liczyć z tym, by przeciętne dochody mieszkańców znacząco wzrosły w najbliższym czasie. Wzrost taki może jednak nastąpić w perspektywie kilkunastu lat, między innymi w wyniku pozytywnego oddziaływania obszaru metropolitalnego Warszawy. W wariancie optymistycznym można się spodziewać, że popyt na budownictwo będzie związany z zastępowaniem najstarszych budynków mieszkalnych w indywidualnych gospodarstwach rolnych, z indywidualnym budownictwem mieszkalno-usługowym, a także ze wzrostem atrakcyjności gminy jako miejsca osiedlania się zamożniejszych osób z Ostrowi Mazowieckiej i innych rejonów Mazowsza. W scenariuszu pesymistycznym można się spodziewać dalszej degradacji substancji mieszkaniowej, zarówno przedwojennej, jak i powojennej, przy niewielkim ruchu budowlanym.

W gminie wciąż znaczna część budynków mieszkalnych to obiekty bardzo skromne, często drewniane i mocno odbiegające od współczesnych standardów, oznacza, że w zakresie rozwoju mieszkalnictwa istnieją znaczne realne potrzeby, nawet jeżeli z powodu niskiej zamożności mieszkańców nie w pełni przekładają się one na ruch budowlany. Jednocześnie znaczna większość mieszkańców to właściciele nieruchomości gruntowych. Łącznie, okoliczności te sprzyjają rozwojowi mieszkalnictwa, ponieważ powodują one, że wiele rodzin decyduje się na budowę nowych systemem gospodarczym na własnym gruncie. W 2002 r. 42% mieszkań w gminie nie posiadało centralnego ogrzewania, 40% nie miało bieżącej ciepłej wody a 31% nie posiadało łazienek. W 36% mieszkań na jedną izbę przypadała więcej niż jedna osoba. Można szacować, że około 1/3 mieszkań w gminie należałoby zastąpić nowymi ze względu na ich niski standard i/lub stan techniczny. To oznacza potrzebę wybudowania około 1300 mieszkań.

Przewaga gleb niskiej bonitacji i znaczny areał odłogów przyciąga także osoby spoza gminy, w tym z Ostrowi Mazowieckiej i z centralnego Mazowsza, dla których atutami gminy są niskie ceny ziemi i bardzo dobre skomunikowanie z metropolią warszawską. Tego typu inwestorzy interesują się przede wszystkim zachodnią częścią gminy, gdzie jest wiele gruntów marginalnych.

Przy założeniu, że w 2030 r. w gminie zostanie osiągnięty wskaźnik 2,7 osoby/gospodarstwo domowe i że osiągnięcie wskaźnika 1,0 gospodarstwo domowe na jedno mieszkanie oznacza pełne zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, dla zaspokojenia perspektywicznych mieszkaniowych gminy należy wybudować ok. 1100 mieszkań. Jest to oczywiście założenie maksymalistyczne, ponieważ wiele gospodarstw domowych w ujęciu statystycznym korzysta i w przyszłości będzie korzystało z jednego mieszkania (np. starszy rodzic zamieszkujący z rodziną jednego z dzieci).

Na podstawie powyższych przesłanek ocenia się, że realny popyt na budownictwo mieszkaniowe wyniesie w perspektywie najbliższych 15 lat około 1500 mieszkań. Przy efektywnym gospodarowaniu gruntami i dominacji zabudowy jednorodzinnej, zapotrzebowanie terenu pod budownictwo mieszkaniowe wyniosłoby ok. 250 ha. Jednak na terenie gminy znaczny udział ma i nadal będzie miała zabudowa zagrodowa a nowa zabudowa jednorodzinna jest często lub zbliżona do zagrodowej pod względem rozplanowania posesji. Tego typu budownictwo wymaga większych powierzchni działek niż typowa osiedlowa zabudowa jednorodzinna, w związku z czym można się liczyć z zapotrzebowaniem na ok. 400 ha. Należy zakładać, że popyt na budownictwo jednorodzinne w zwartej zabudowie będzie się skupiał w takich miejscowościach, jak Ugniewo, Podborze, Komorowo i Stare Lubiejewo ze względu na stosunkowo wysoką atrakcyjność zamieszkania (koncentracja usług publicznych i niepublicznych, dogodne powiązania komunikacyjne). W innych miejscowościach dominować będzie zabudowa zbliżona do zagrodowej, nawet jeżeli nie na wszystkich nowych posesjach będzie prowadzona działalność rolnicza.

7.1.3 Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości

Z punktu widzenia inwestycji gospodarczych, silnym atutem gminy Ostrów Mazowiecka jest położenie na trasie drogi ekspresowej S8 oraz przy Via Baltica, której dokładny przebieg nie został jeszcze ustalony. Planowana realizacja wielkich inwestycji drogowych spowoduje znaczny wzrost popytu na występujące w gminie kruszywa naturalne, a także zapotrzebowanie na oddalone od zabudowy mieszkaniowej zakłady produkcji masy bitumicznej. Tereny przy drogach krajowych są przedmiotem zainteresowania inwestorów budujących miejsca obsługi podróżnych. Doskonałe połączenia drogowe powinny stać się impulsem do rozwoju działalności produkcyjnej, przy czym najlepiej do tego celu nadają się tereny położone przy drodze S8 na wschód od Ostrowi Mazowieckiej, poza granicami obszaru Natura 2000.

7.1.4 Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej

Gmina Ostrów Mazowiecka ma średnio korzystne warunki naturalne do rozwoju energetyki wiatrowej. Niemniej jednak, inwestorzy poszukują tu możliwości lokalizacji ferm wiatrowych, skupiając się przede wszystkim na rozległych terenach rolniczych na wschód od Ostrowi Mazowieckiej. Budowa elektrowni wiatrowych

wiąże się z ograniczeniami w zakresie możliwości zainwestowania okolicznych terenów, co oznacza, że ewentualny rozwój energetyki wiatrowej może mieć istotne znaczenie dla rozwoju przestrzennego gminy.

7.1.5 Perspektywy rozwoju turystyki

Gmina nie jest znana jako atrakcja turystyczna a zainteresowanie inwestorów rekreacją indywidualną jest jak dotąd nikłe. W przyszłości sytuacja ta może ulec zmianie w związku z wzrostem zamożności mieszkańców metropolii warszawskiej i rosnącym popytem na względnie tanie i położone blisko stolicy tereny rekreacyjne. Do rozwoju popytu na rekreację indywidualną będą przyczyniały się lasy i puszczańskie krajobrazy, tanie grunty, położenie części gminy w obszarze Natura 2000 i niezbyt duża odległość od Bugu. Największej presji w kierunku rozwoju zabudowy letniskowej należy się zatem spodziewać w zachodniej i południowej części gminy. W perspektywie atrakcyjność turystyczna gminy mogłaby wzrosnąć w wyniku rekultywacji wodnej wyrobisk poźwirowych.

7.1.6 Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Gmina Ostrów Mazowiecka cechuje się bardzo wysokim udziałem użytków rolnych najniższej bonitacji, z których część jest odłogowana. Mimo tego odnotowane w ewidencji gruntów tempo przyrostu powierzchni lasów jest stosunkowo niewielkie i w ostatniej dekadzie wynosiło średnio 20 ha/rok, co dało wzrost lesistości o ok. 0,8%. Wydaje się, że rzeczywisty wzrost powierzchni gruntów z roślinnością leśną (głównie naturalne odnowienia sosny) jest większy i że przy obecnych trendach w rolnictwie i demografii można się spodziewać, że takich gruntów będzie w najbliższych latach przybywać, niezależnie od tego czy państwo będzie finansowo wspierać wzrost lesistości. Z drugiej strony widoczny jest nacisk inwestorów na wyłączanie gruntów z produkcji leśnej w celu realizacji zabudowy mieszkaniowej. Jak dotąd jest skala tego zjawiska jest jednak bardzo ograniczona. Grunty rolne klasy III (najwyższej na terenie gminy) stosunkowo rzadko są przedmiotem zainteresowania inwestorów budowlanych, chociaż we wsiach Komorowo, Podborze i Stare Lubiejewo presja na zabudowę takich gruntów jest znacząca.

7.1.7 Potrzeby ochrony przyrody

Większość terenu gminy leży w obszarze Natura 2000 Puszcza Biała, w którym przedmiotem ochrony są między innymi gatunki ptaków związane z łąkami i mokradłami, urozmaiconym krajobrazem rolniczym oraz borami sosnowymi. Należy się spodziewać, że tego typu siedliska będą chronione zarówno postanowieniami planu ochrony obszaru Natura 2000 jak i indywidualnymi decyzjami administracyjnymi dotyczącymi poszczególnych przedsięwzięć. Czynniki te będą generalnie przeciwdziałać rozpraszaniu zabudowy w zachodniej części gminy, stanowiąc przeciwwagę dla presji w kierunku rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego.

7.2 Rezerwy terenów, ruch budowlany i presja inwestycyjna

Ruch budowlany koncentruje się obecnie w miejscowościach podmiejskich (Komorowo, Ugniewo, Rogóżnia, Popielarnia, Stara Grabownica).

Biorąc pod uwagę, że tempo budownictwa w gminie wynosi 30 – 40 budynków mieszkalnych na rok oraz że przeciętnie w gminie do urządzenia posesji (wraz z drogami wewnętrznymi itp.) wykorzystuje się około 3000 m², łatwo oszacować, że istniejące rezerwy terenów mieszkaniowych powinny teoretycznie wystarczyć na 70 – 100 lat. W rzeczywistości jednak w okresie ostatnich czterech lat gmina otrzymała około 700 indywidualnych wniosków o zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

W Tabeli 21 przedstawiono dane o liczbie wniosków z poszczególnych wsi. W liczbach bezwzględnych najwięcej wniosków (ponad 40) dotyczy gruntów we wsiach Podborze, Komorowo, Ugniewo i Stok a najmniej (poniżej 3) dotyczy wsi Kalinowo Parcele, Sulęcín Kolonia, Zalesie, Budy Grudzie, Lipniki, Antoniewo i Przyjmy Jelonkowskie. Najwięcej wniosków w stosunku do istniejących rezerw terenów mieszkaniowych (ponad 2 wnioski/ha rezerw) złożono w Nowej Grabownicy, Zakrzewku, Guty Bujno, Podborzu, Stoku, Sielcu i Nowym Lubiejewie. Tereny, których dotyczą wnioski o zmianę planu, przedstawiono na Rysunku 3.

Tabela 21. Rozmieszczenie wniosków o zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Miejscowość	liczba mieszkańców	rezerwy terenów mieszkaniowych	liczba wniosków	wnioski/100 mieszkańców	wnioski/ha rezerw
	[M]	[ha]	[szt.]	[szt./100 M]	[szt./ha]
Antoniewo	44	3,3	2	4,5	0,6
Biel	314	9,0	5	1,6	0,6
Budy Grudzie	139	5,2	1	0,7	0,2
Dybki	260	61,4	21	8,1	0,3
Fidury	35	5,6	8	22,9	1,4
Guty Bujno	179	0,7	3	1,7	4,1
Jasienica	410	33,4	12	2,9	0,4
Jelenie	249	21,8	18	7,2	0,8
Jelonki	310	34,9	18	5,8	0,5
Kalinowo	499	41,4	8	1,6	0,2
Kalinowo Parcele	94	8,2	0	0,0	0,0
Komorowo	2087	76,7	73	3,5	1,0
Koziki	138	10,5	10	7,2	1,0
Koziki Majdan	146	10,0	7	4,8	0,7
Kuskowizna	410	23,1	35	8,5	1,5
Lipniki	29	1,4	1	3,4	0,7
Nagoszewka	574	43,1	10	1,7	0,2
Nagoszewo	384	25,5	9	2,3	0,4
Nieskórz	485	17,8	8	1,6	0,4
Nowa Grabownica	231	2,5	15	6,5	6,0
Nowa Osuchowa	470	56,4	35	7,4	0,6
Nowe Lubiejewo	145	5,8	12	8,3	2,1
Pałapus	163	21,1	10	6,1	0,5
Podborze	430	35,9	81	18,8	2,3
Popielarnia	111	12,3	17	15,3	1,4
Półki	99	15,6	14	14,1	0,9
Prosienica	220	20,0	10	4,5	0,5
Przyjmy Jelonkowskie	86	2,6	2	2,3	0,8

Przyjmy k/Poręby	337	27,4	16	4,7	0,6
Rogóżnia	272	26,3	17	6,3	0,6
Sielc	357	14,2	30	8,4	2,1
Smolechy	146	6,9	6	4,1	0,9
Stara Grabownica	359	29,6	16	4,5	0,5
Stara Osuchowa	173	15,6	4	2,3	0,3
Stare Lubiejewo	813	22,6	31	3,8	1,4
Stok	364	18,7	42	11,5	2,2
Sulęcín Kolonia	89	2,7	0	0,0	0,0
Ugniewo	907	74,6	57	6,3	0,8
Wiśńiewo	178	22,0	20	11,2	0,9
Zakrzewek	61	1,6	9	14,8	5,7
Zalesie	317	15,5	0	0,0	0,0
RAZEM/ŚREDNIO	13114	882,7	693	5,3	0,8

??RYSUNEK 3

8. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Około 37% powierzchni gminy jest własnością Skarbu Państwa, z czego około 2% przypada na drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i tereny zamknięte a pozostałe 35% stanowią grunty Lasów Państwowych. Grunty gminne stanowią niewielki odsetek całości gruntów (około 2%).

Na terenie gminy status terenów zamkniętych mają tereny wojskowe w Komorowie oraz tereny kolei. Tereny te przedstawiono na Mapie 1.

9. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

9.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Ostrów Mazowiecka znajduje się kilka obiektów wpisanych do rejestru zabytków (Tabela 22). Ich lokalizację przedstawia Mapa 1.

Tabela 22. Wykaz obiektów wpisanych do w rejestru zabytków

Lp.	Nr w rejestrze zabytków	Kod w GEZ	Miejscowość	Obiekt
1.	A-564	JI2	Jelonki	Kaplica cmentarna
2.	A-518	ZL2	Zalesie	Park dworski
3.	A-456	SL3, SL1	Stare Lubiejewo	Park dworski, dwór
4.	A-628	JA2	Jasienica	Kościół parafialny
5.	A-543	JA3	Jasienica	Najstarsza część cmentarza parafialnego
6.	A-519	KO1, KO21	Komorowo	Park dworski, dwór
7.	A-478	KO2	Komorowo	Kościół garnizonowy
8.	A-763	KO9, KO10, KO8, KO16	Komorowo	Pomniki w Alei Królów, pomniki w Alei Hetmanów, Mauzoleum Piotra Wysockiego, pomnik Józefa Piłsudskiego

9.2 Zabytki inne niż archeologiczne, wpisane do gminnej ewidencji zabytków

W załączniku do obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrów Mazowiecka, zatwierdzonego Uchwałą Nr XV/157/04 Rady Gminy Ostrów Mazowiecka z dnia 29 października 2004 r., znajduje się wykaz obiektów wpisanych do ewidencji zabytków prowadzonej przez służby konserwatorskie szczebla wojewódzkiego. W czasie prac terenowych związanych z opracowaniem studium okazało się, że wykaz ten jest mocno zdezaktualizowany, głównie z powodu zmian w numerach adresowych oraz fizycznego unicestwienia wielu obiektów (zwłaszcza drewnianych domów). Wykaz ten obejmuje 154 obiekty, z czego większość stanowią drewniane budynki datowane na okres przed 1945 r.

W 2010 r. gmina Ostrów Mazowiecka sporządziła, na podstawie inwentaryzacji terenowej oraz materiałów Delegatury WUOZ w Ostrołęce, gminną ewidencję zabytków. Wykaz obiektów innych niż archeologiczne, wpisanych do gminnej ewidencji przedstawiono w Tabeli 23 poniżej. Lista liczy 176 obiektów, w tym:

- 103 drewniane domy mieszkalne w zabudowie zagrodowej
- 1 murowany dom mieszkalny w zabudowie zagrodowej
- 2 drewniane budynki gospodarcze w zabudowie zagrodowej
- 10 przydrożnych krzyży i kapliczek
- 3 pałacyki/dworki
- 3 parki dworskie
- 3 budynki folwarczne
- 5 kościołów i budynków przykościelnych
- 15 obiektów związanych z dawnymi koszarami i szkołą podchorążych w Komorowie
- 17 cmentarzy, obiektów cmentarnych, mogił i miejsc pamięci
- 14 bunkrów.

Tabela 23. Obiekty budowlane wpisane do gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Kod w GEZ	Miejscowość/Obręb	Obiekt
1	BI1	Biel	Budynek mieszkalny Biel 1
2	BI2	Biel	Budynek mieszkalny Biel 6
3	BI3	Biel	Budynek mieszkalny Biel 7
4	BI4	Biel	Budynek mieszkalny Biel 22
5	BG1	Budy Grudzie	Budynek mieszkalny Budy Grudzie 36
6	BG2	Budy Grudzie	Kapliczka przydrożna
7	DY1	Dybki	Budynek mieszkalny Dybki 49
8	DY2	Dybki	Budynek mieszkalny Dybki 52
9	DY3	Dybki	Budynek mieszkalny Dybki 55
10	DY4	Dybki	Budynek mieszkalny Dybki 73
11	DY5	Dybki	Budynek mieszkalny Dybki 69
12	DY6	Dybki	Budynek mieszkalny bez numeru
13	DY7	Dybki	Krzyż wiejski
14	DY8	Dybki	Krzyż
15	FI1	Fidury	Budynek mieszkalny Fidury 7
16	FI2	Fidury	Budynek mieszkalny bez numeru
17	FI3	Fidury	Pomnik ku czci pomordowanych w czasie pacyfikacji wsi
18	FI4	Fidury	Krzyż przydrożny drewniany
19	GB1	Guty Bujno	Budynek mieszkalny Guty Bujno 47/2
20	GB2	Guty Bujno	Zbiorowa mogiła i pomnik
21	GB3	Guty Bujno	Zbiorowa mogiła i pomnik
22	GB4	Guty Bujno	Zbiorowa mogiła i pomnik
23	GB5	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"
24	GB6	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"
25	GB7	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"
26	GB8	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"

27	GB9	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"
28	GB10	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"
29	GB11	Guty Bujno	Bunkier "Linii Mołotowa"
30	JA1	Jasienica	Dzwonnica murowana
31	JA2	Jasienica	Kościół parafialny pw. Św. Rocha
32	JA3	Jasienica	Najstarsza część cmentarza parafialnego
33	JA4	Jasienica	Budynek mieszkalny ul. P. Jasienicy 3
34	JA5	Jasienica	Budynek mieszkalny ul. Podsmolesze 6
35	JA6	Jasienica	Budynek mieszkalny ul. Podsmolesze 14
36	JI1	Jelonki	Brama cmentarna
37	JI2	Jelonki	Kaplica cmentarna
38	JI3	Jelonki	Kościół parafialny pw. Św. Anny
39	JI4	Jelonki	Plebania
40	JI5	Jelonki	Budynek mieszkalny Jelonki 45
41	KA1	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 4
42	KA2	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 8
43	KA3	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 10
44	KA4	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 28
45	KA5	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 29
46	KA6	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 31
47	KA7	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 45
48	KA8	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 61
49	KA9	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 63
50	KA10	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 64
51	KA11	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 112
52	KA12	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 119
53	KA13	Kalinowo	Budynek mieszkalny Kalinowo 44
54	KO1	Komorowo	Pałacyk (dwór), ul. Mazowiecka 44
55	KO2	Komorowo	Kościół garnizonowy pw. Św. Józafata
56	KO3	Komorowo	Cmentarz żołnierzy radzieckich
57	KO4	Komorowo	Dom komendanta garnizonu, obecnie dworek "Pod Lwami"
58	KO5	Komorowo	Budynek mieszkalny drewniany, ul. Cegielniana 91
59	KO6	Komorowo	Budynek zespołu koszar, murowany
60	KO7	Komorowo	Budynek Wojskowej Administracji Koszar, murowany
61	KO8	Komorowo	Pomnik J. Piłsudskiego
62	KO9	Komorowo	Aleja Królów
63	KO10	Komorowo	Aleja Generałów
64	KO11	Komorowo	Pomnik S. Moniuszki
65	KO12	Komorowo	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
66	KO13	Komorowo	Budynek techniczny lub magazynowy (obecnie oczyszczalnia ścieków)
67	KO14	Komorowo	Kasyno, Garnizonowa Izba Chorych
68	KO15	Komorowo	Budynek zespołu koszarowego

69	KO16	Komorowo	Mauzoleum Piotra Wysockiego
70	KO17	Komorowo	Budynek zespołu koszarowego
71	KO18	Komorowo	Budynek zespołu koszarowego
72	KO19	Komorowo	Rogatka
73	KO20	Komorowo	Mur zespołu koszarowego (fragment)
74	KO21	Komorowo	Park dworski
75	KI1	Koziki	Budynek mieszkalny Koziki 10
76	KI2	Koziki	Budynek mieszkalny Koziki 11
77	KI3	Koziki	Budynek mieszkalny Koziki 13
78	KI4	Koziki	Budynek mieszkalny Koziki 14
79	KI5	Koziki	Budynek mieszkalny Koziki 19
80	KI6	Koziki	Krzyż przydrożny
81	KI7	Koziki	pomnik ku pamięci mieszkańców wsi Koziki, pomordowanych 13 czerwca 1943 r.
82	KM1	Koziki Majdan	Budynek mieszkalny Koziki Majdan 3
83	KU1	Kuskowizna	Budynek mieszkalny Kuskowizna 51
84	KU2	Kuskowizna	Budynek mieszkalny Dudy 7
85	KU3	Kuskowizna	Budynek mieszkalny Dudy 18a
86	KU4	Kuskowizna	Budynek gospodarczy bez numeru
87	LI1	Lipniki	Obóz jeniecki Grądy (Stalag 324)
88	NP1	Nagoszewka I	Budynek mieszkalny Nagoszewka I 13
89	NP2	Nagoszewka I	Budynek mieszkalny Nagoszewka I 14
90	NP3	Nagoszewka I	Budynek mieszkalny Nagoszewka I 24
91	NP4	Nagoszewka I	Budynek mieszkalny Nagoszewka I 36
92	NP5	Nagoszewka I	Budynek mieszkalny Nagoszewka I 96
93	ND1	Nagoszewka II	Budynek mieszkalny Nagoszewka II 73
94	ND2	Nagoszewka II	Budynek mieszkalny Nagoszewka II 15
95	ND3	Nagoszewka II	Budynek mieszkalny Nagoszewka II 24
96	ND4	Nagoszewka II	Budynek mieszkalny Nagoszewka II 48
97	ND5	Nagoszewka II	Budynek mieszkalny Nagoszewka II 100
98	ND6	Nagoszewka II	kapliczka
99	NA1	Nagoszewo	Budynek mieszkalny Turka 22
100	NA2	Nagoszewo	Budynek mieszkalny Turka 43
101	NA3	Nagoszewo	krzyż przydrożny żeliwny na kamieniu
102	NA4	Nagoszewo	Budynek mieszkalny Nagoszewo 91
103	NA5	Nagoszewo	Budynek mieszkalny bez numeru
104	NA6	Nagoszewo	Budynek mieszkalny Nagoszewo 76
105	NA7	Nagoszewo	Budynek mieszkalny Nagoszewo 56
106	NA8	Nagoszewo	Budynek mieszkalny Nagoszewo 53
107	NA9	Nagoszewo	pomnik powstańców poległych w bitwie pod Nagoszewem 2-3 czerwca 1863 r.
108	NI1	Nieszków	Budynek mieszkalny Nieszków 86
109	NI2	Nieszków	Budynek mieszkalny Nieszków 83

110	NI3	Nieszków	cmentarz epidemiczny, mogiła kpr Stanisława Kisiela ps. Bolesław Prusak
111	NI4	Nieszków	mogiła kpr Jerzego Dolnickiego ps. Łada
112	NI5	Nieszków	Budynek mieszkalny Nieszków 132
113	NG1	Nowa Grabownica	Budynek mieszkalny Nowa Grabownica 10
114	NG2	Nowa Grabownica	Budynek mieszkalny Nowa Grabownica 33
115	NG3	Nowa Grabownica	Budynek mieszkalny Nowa Grabownica 48 (stara numeracja?)
116	NG4	Nowa Grabownica	Budynek mieszkalny Nowa Grabownica 67
117	NO1	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Ogrodowa 1
118	NO2	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Polna 1
119	NO3	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Szkolna, bez numeru
120	NO4	Nowa Osuchowa	Budynek gospodarczy ul. Polna 33
121	NO5	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Polna 33
122	NO6	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Polna 59
123	NO7	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Polna 93
124	NO8	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Szkolna 12
125	NO9	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Szkolna 16
126	NO10	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Szkolna 47
127	NO11	Nowa Osuchowa	Budynek mieszkalny ul. Szkolna 60
128	PA1	Pałapus	Budynek mieszkalny Pałapus 19
129	PA2	Pałapus	Budynek mieszkalny Pałapus 48
130	PA3	Pałapus	Krzyż przydrożny
131	PO1	Popielarnia	Kapliczka przydrożna
132	PR1	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
133	PR2	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
134	PR3	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
135	PR4	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
136	PR5	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
137	PR6	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
138	PR7	Prosienica	Bunkier "Linii Mołotowa"
139	PJ1	Przyjmy Jelonkowskie	Budynek mieszkalny bez numeru
140	PJ2	Przyjmy Jelonkowskie	Budynek mieszkalny Przyjmy Jelonkowskie 25
141	PP1	Przyjmy k. Poręby	Budynek mieszkalny Przyjmy k. Poręby 10
142	SI1	Sielc	Budynek mieszkalny Sielc 14
143	SI2	Sielc	Budynek mieszkalny Sielc 81
144	SI3	Sielc	Cmentarz z I wojny światowej
145	SM1	Smolechy	Budynek mieszkalny bez numeru
146	SM2	Smolechy	Budynek mieszkalny Smolechy 19
147	SG1	Stara Grabownica	Budynek mieszkalny Stara Grabownica 71
148	SG2	Stara Grabownica	Budynek mieszkalny Stara Grabownica 47
149	SG3	Stara Grabownica	Budynek mieszkalny Stara Grabownica 69
150	SG4	Stara Grabownica	Budynek mieszkalny Stara Grabownica 79
151	SG5	Stara Grabownica	Budynek mieszkalny Stara Grabownica 109

152	SG6	Stara Grabownica	Budynek mieszkalny Stara Grabownica 114
153	SO1	Stara Osuchowa	Budynek mieszkalny Stara Osuchowa 8
154	SO2	Stara Osuchowa	Budynek mieszkalny Stara Osuchowa 9
155	SO3	Stara Osuchowa	Budynek mieszkalny Stara Osuchowa 19
156	SO4	Stara Osuchowa	Budynek mieszkalny Stara Osuchowa 36
157	SO5	Stara Osuchowa	Budynek mieszkalny Stara Osuchowa 37
158	SO6	Stara Osuchowa	Budynek mieszkalny bez numeru
159	SL1	Stare Lubiejewo	Dwór murowany bez numeru
160	SL2	Stare Lubiejewo	Cmentarz wojenny z I i II wojny światowej
161	SL3	Stare Lubiejewo	Park dworski
162	UG1	Ugniewo	Zbiorowa mogiła
163	WI1	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 11
164	WI2	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 17
165	WI3	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 15
166	WI4	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 54
167	WI5	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 57
168	WI6	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 37
169	WI7	Wiśniewo	Budynek mieszkalny Wiśniewo 32
170	WI8	Wiśniewo	Kapliczka przydrożna z Chrystusem Frasobliwym
171	WI9	Wiśniewo	Krzyż przydrożny ku pamięci powstańców styczniowych
172	ZL1	Zalesie	Dwór drewniany
173	ZL2	Zalesie	Park dworski
174	ZL3	Zalesie	Spichlerz
175	ZL4	Zalesie	Wozownia
176	ZL5	Zalesie	Rządcówka

9.3 Stanowiska archeologiczne

Ochronie konserwatorskiej podlegają stanowiska archeologiczne, których na terenie wg materiałów udostępnionych przez Delegaturę WUOZ w Ostrołęce jest 146, w tym 1 niepotwierdzone stanowisko w Podborzu. Wykaz stanowisk zawiera Tabela 24 poniżej a ich lokalizację przedstawia Mapa 1. Stanowiska te zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 24. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

Lp.	Kod w GEZ	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska w obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości
1	A1	42-74	59	Zalesie	1
2	A2	42-74	60	Zalesie	2
3	A3	42-74	61	Zalesie	3
4	A4	42-74	65	Zalesie	4
5	A5	43-74	1	Jelonki	1
6	A6	43-74	2	Jelonki	2
7	A7	43-74	3	Jelonki	3
8	A8	43-74	4	Jelonki - Kolonia	4

9	A9	43-74	5	Jelonki	5
10	A10	43-74	6	Jelonki	6
11	A11	43-74	7	Przyborowiec	1
12	A12	43-74	8	Jelonki	7
13	A13	43-74	9	Jelonki	8
14	A14	43-74	10	Jelonki Kolonia	9
15	A15	43-74	11	Przyjmy	1
16	A16	43-74	14	Zalesie	1
17	A17	43-74	20	Jelonki	1
18	A18	43-74	21	Jelonki	2
19	A19	43-74	22	Przyjmy	2
20	A20	43-74	24	Zakrzewek	1
21	A21	43-74	25	Zakrzewek	2
22	A22	43-74	26	Zakrzewek	3
23	A23	43-74	27	Zakrzewek	4
24	A24	43-75	1	Pałapus Szlachecki	1
25	A25	43-75	2	Pałapus Szlachecki	2
26	A26	43-75	3	Pałapus Włościański	1
27	A27	43-75	4	Pałapus Szlachecki	3
28	A28	43-75	5	Pałapus Szlachecki	4
29	A29	43-75	6	Pałapus Szlachecki	5
30	A30	43-75	7	Pałapus Szlachecki	6
31	A31	43-75	8	Pałapus Szlachecki	7
32	A32	43-75	9	Pałapus Szlachecki	8
33	A33	43-75	10	Pałapus Szlachecki	9
34	A34	43-75	11	Pałapus Szlachecki	10
35	A35	43-75	67	Pałapus Włościański	2
36	A36	43-75	68	Pałapus Włościański	3
37	A37	43-75	69	Pałapus Włościański	4
38	A38	43-75	70	Pałapus Włościański	5
39	A39	43-75	71	Pałapus Włościański	6
40	A40	43-75	72	Pałapus Włościański	7
41	A41	43-75	73	Budy Grudzie	1
42	A42	43-76	1	Prosienica	1
43	A43	43-76	2	Prosienica	2
44	A44	43-76	3	Prosienica	3
45	A45	43-76	4	Prosienica	4
46	A46	43-76	5	Guty Bujno	1
47	A47	43-76	6	Guty Bujno	2
48	A48	43-76	12	Prosienica	5
49	A49	43-76	13	Prosienica	6
50	A50	43-76	14	Prosienica	7
51	A51	43-76	15	Prosienica	8
52	A52	43-76	16	Prosienica	9

53	A53	44-73	1	Sielc	3
54	A54	44-73	2	Pólki	1
55	A55	44-73	3	Sielc	4
56	A56	44-73	4	Sielc	5
57	A57	44-74	1	Ostrów Mazowiecka	3
58	A58	44-74	2	Sielc	1
59	A59	44-74	3	Sielc	2
60	A60	44-74	4	Stok	2
61	A61	44-74	5	Lubiejewo Nowe	1
62	A62	44-74	6	Lubiejewo Nowe	2
63	A63	44-74	7	Lubiejewo Nowe	3
64	A64	44-75	bez numeru	Podborze	bez numeru
65	A65	44-75	1	Podborze	nieznany
66	A66	44-75	2	Podborze	nieznany
67	A67	44-75	3	Pieńki	1
68	A68	44-75	4	Budziska	1
69	A69	44-75	5	Budziska	2
70	A70	44-75	6	Budziska	3
71	A71	44-75	7	Kalinowo-Morgi	1
72	A72	44-75	8	Kalinowo-Morgi	2
73	A73	44-75	9	Kalinowo-Morgi	3
74	A74	44-75	10	Kalinowo-Morgi	4
75	A75	44-75	11	Kalinowo-Morgi	5
76	A76	44-75	12	Podborze	1
77	A77	44-76	1	Jasienica	1
78	A78	44-76	2	Jasienica	2
79	A79	44-76	3	Jasienica	3
80	A80	44-76	4	Kalinowo Parcele	1
81	A81	44-76	5	Guty Bujno	3
82	A82	44-76	6	Jasienica	4
83	A83	45-73	1	Koziki	1
84	A84	45-73	2	Koziki	2
85	A85	45-73	3	Koziki	3
86	A86	45-73	4	Fidury	1
87	A87	45-73	5	Fidury	2
88	A88	45-73	6	Fidury	3
89	A89	45-73	7	Fidury	4
90	A90	45-73	8	Koziki Majdan	1
91	A91	45-73	12	Koziki	4
92	A92	45-73	18	Wisniewo Zastrudze	1
93	A93	45-73	19	Wiśniewo	2
94	A94	45-73	20	Wiśniewo Zastrudze	3
95	A95	45-73	21	Wiśniewo Zastrudze	4
96	A96	45-73	22	Wisniewo Niwiska	5

97	A97	45-73	23	Wisniewo Niwiska	6
98	A98	45-73	24	Wiśniewo	7
99	A99	45-74	2	Popielarnia	1
100	A100	45-74	3	Popielarnia	2
101	A101	45-74	4	Nagoszewo	2
102	A102	45-74	5	Nagoszewo	3
103	A103	45-74	6	Nagoszewo	1
104	A104	45-74	8	Grabownica Stara	2
105	A105	45-74	9	Grabownica Stara	3
106	A106	45-74	10	Grabownica Stara	4
107	A107	45-74	11	Grabownica Stara	5
108	A108	45-74	12	Grabownica Stara	6
109	A109	45-75	5	Skały	1
110	A110	45-75	6	Skały	2
111	A111	45-75	7	Skały	3
112	A112	45-75	8	Skały	4
113	A113	45-75	9	Skały	5
114	A114	45-75	10	Ugniewo	1
115	A115	45-75	11	Biel	1
116	A116	45-75	12	Kuskowizna	2
117	A117	45-75	13	Kacpury	1
118	A118	45-75	14	Kacpury	2
119	A119	45-76	8	Nieszków -stara wieś	1
120	A120	45-76	9	Nieszków -stara wieś	2
121	A121	45-76	10	Nieszków -stara wieś	3
122	A122	45-76	11	Nieszków -stara wieś	4
123	A123	45-76	12	Nieszków -stara wieś	5
124	A124	45-76	13	Smolechy	1
125	A125	45-76	14	Jasienica-Podsmolesze	1
126	A126	45-76	15	Nieszków -stara wieś	6
127	A127	45-76	28	Podchmielewie	1
128	A128	45-76	29	Podchmielewie	2
129	A129	45-76	30	Podchmielewie	3
130	A130	45-76	31	Podchmielewie	4
131	A131	45-76	32	Podchmielewie	5
132	A132	45-76	33	Nieszków-Zastawie	1
133	A133	45-76	34	Nieszków -Murowanka	1
134	A134	46-73	1	Osuchowa Stara	1
135	A135	46-73	2	Osuchowa Stara	2
136	A136	46-73	3	Osuchowa Stara	3
137	A137	46-73	4	Osuchowa Stara	4
138	A138	46-73	5	Dybki	1
139	A139	46-73	6	Przyjmy	1
140	A140	46-73	7	Dybki	2

141	A141	46-74	4	Nagoszewo	1
142	A142	46-74	5	Turka	1
143	A143	46-74	8	Grabownica Nowa	1
144	A144	46-74	9	Grabownica Stara	1
145	A145	46-75	1	Kuskowizna	1
146	A146	43-74	4	Stok	1

9.4 Strefy ochrony konserwatorskiej

Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrów Mazowiecka, zatwierdzony Uchwałą Nr XV/157/04 Rady Gminy Ostrów Mazowiecka z dnia 29 października 2004 r., ustanawia na terenie gminy strefy konserwatorskie o łącznej powierzchni ok. 96 ha. Strefy te obejmują:

- tereny dawnej szkoły podchorążych w Komorowie
- teren pałacyku i przyległego parku w Komorowie
- teren pałacyku i przyległego parku w Starym Lubiejewie
- teren założenia dworsko-parkowego w Zalesiu
- teren kościoła w Jasienicy
- tereny cmentarzy i miejsc pamięci w obrębach Guty Bujno, Antonowo, Komorowo, Jasienica, Nagoszewo i Jelonki.

Rozmieszczenie stref przedstawia Mapa 1.

Większość granic i ustaleń dotyczących stref ochrony konserwatorskiej nie budzi zastrzeżeń. Dotychczasowa praktyka stosowania przepisów planu wskazuje jednak na potrzebę zmiany granic strefy w Komorowie, ponieważ obejmuje ona także tereny zamknięte, dla których nie sporządza się miejscowych planów, a także pozbawione historycznych elementów tereny przeznaczone w planie pod zabudowę mieszkaniową. Korekty wymaga również strefa w Starym Lubiejewie, której obecne granice obejmują m.in. współczesne obiekty zespołu szkół rolniczych, potencjalnie ograniczając możliwości jego rozwoju.

9.5 Strefy ochronne ujęć wody

Na terenie gminy Ostrów Mazowiecka 5 gminnych ujęć wody posiada strefy ochrony bezpośredniej. Strefę ochrony pośredniej o promieniu około 450 m ustanowiono dla ujęcia w Jelonkach decyzją Wojewody Ostrołęckiego OS.VIII.6210-21/98 z 18.03.1998 (Mapa 1).

9.6 Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Puszcza Biała”

Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 utworzony został obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP) Natura 2000 Puszcza Biała (kod PLB140007). Obszar ten obejmuje obecnie 83 779,7 ha, z czego 17 777,0 ha (21%) znajduje się na terenie Gminy Ostrów Mazowiecka. OSOP Puszcza Biała obejmuje zatem niemal 63% powierzchni gminy. Poza OSOP znalazły się dwie rozciągnięte południkowo strefy, częściowo pokrywające się ze strefami występowania żyzniejszych gleb. W strefie pierwszej

znalazła się większość gruntów wsi Zalesie, Jelonki, Jelenie, Przyjmy-Jelonki, Sulęcín-Kolonia, Stare Lubiejewo, Podborze i Ugniewo. Druga strefa, na wschodnich krańcach gminy, obejmuje większość gruntów wsi Prosienica, Guty Bujno, Kalinowo, Kalinowo-Parcele, Jasienica, Smolechy i Niesków. Granice OSOP Puszcza Biała przedstawia Mapa 1.

Ze standardowego formularza danych OSOP Puszcza Biała wynika, że obszar utworzono w celu ochrony następujących gatunków ptaków i ich siedlisk:

- gatunki ptaków wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej: batalion, bączek, bąk, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, bocian biały, bocian czarny, derkacz, dubelt, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, gąsiorek, jarząbek, kania czarna, kraska, kropiatka, lelek, lerka, orlik krzykliwy, podróżniczek, puchacz, rybitwa białoczelna, rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, świergotek polny, trzmiełojad, zielonka, zimorodek, żuraw
- inne gatunki ptaków: czapla siwa, dzierzba rudogłowa, dziwonia, krwawodziób, kszysk, kulik wielki, perkoz dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, perkoz zauszysznik, perkoz, remiz, rycyk, samotnik, sieweczka obrożna, strumieniówka, śmieszka.

Jedynie część tych gatunków występuje na terenie gminy.

W obszarach Natura 2000 obowiązują odrębne zasady uzgadniania inwestycji i oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko. Ponadto, OSOP Puszcza Biała będzie docelowo miał plan ochrony, który może narzucić szereg ograniczeń dotyczących sposobów zagospodarowania i użytkowania terenów.

9.7 Pomniki przyrody

Na terenie gminy Ostrów Mazowiecka występuje 11 pomników przyrody (Tabela 25, Mapa 1).

Tabela 25. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

Miejscowość Leśnictwo Obręb, Oddział	Gatunek	Ilość	Data i akt powołania
1. Zalesie (park po PGR), gm. Ostrów Mazowiecka	Jesion wyniosły	2 (grupa)	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 29/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21.31.12.1990r.
2. Zalesie (park po PGR), gm. Ostrów Mazowiecka	Jesion wyniosły	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 30/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
3. Zalesie, gm. Ostrów Mazowiecka	Lipa drobnolistna	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 31/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
4. Zalesie, gm. Ostrów Mazowiecka	Lipa drobnolistna	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 32/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
5. Zalesie, gm. Ostrów Mazowiecka	Lipa drobnolistna	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 33/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.

6. Zalesie, gm. Ostrów Mazowiecka	Kasztanowiec zwyczajny	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 34/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
7. Zalesie, gm. Ostrów Mazowiecka	Kasztanowiec zwyczajny	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 35/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
8. Zalesie, gm. Ostrów Mazowiecka	Topola czarna	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 36/80 z 15.08.1980r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
9. Leśnictwo Turka, oddział 23e	Lipa drobnolistna	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 17/77 z 20.12.1977r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
10. Leśnictwo Turka, oddział 30d	Sosna pospolita	1	Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 18/77 z 20.12.1977r. Dz.Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990r.
10a. Leśnictwo Turka, oddział 6	Modrzew europejski	1	b.d. (na podstawie informacji z Nadleśnictwa Ostrów Maz.).

9.8 Użytki ekologiczne

Na terenie gminy utworzono 8 użytków ekologicznych, skupionych w południowo-zachodniej części gminy, na terenach administrowanych przez Nadleśnictwo Wyszki (Tabela 26, Mapa 1).

Tabela 26. Wykaz użytków ekologicznych na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

Lp.	Leśnictwo	Przedmiot ochrony	Nr działki oddziału	Powierzchnia (ha)	Data i akt powołania
1.	Leśnictwo Jezioro	Bagno	255/4/255n	0,56	Rozporządzenie Woj. Ostrołęckiego Nr 3 z 19.08.1996r. (Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr. 37 poz. 69 z 30.08.1996r.)
2.	Leśnictwo Jezioro	Bagno	277/277c	1,41	j.w.
3.	Leśnictwo Jezioro	Torfowisko	286/286d	0,72	j.w.
4.	Leśnictwo Jezioro	Drzewostan glebochronny	-	0,50	j.w.
5.	Leśnictwo Wiśniewo	Bagno	630/162f	0,22	j.w.
6.	Leśnictwo Wiśniewo	Drzewostan glebochronny	456/1/225bf	0,85	j.w.
7.	Leśnictwo Jezioro	Drzewostan glebochronny	279/279k	1,27	j.w.
8.	Leśnictwo Jezioro	Drzewostan glebochronny	279/279i	1,33	j.w.

9.9 Lasy ochronne

Na terenie nadleśnictwa Wyszków, w południowo-zachodniej części gminy, wyznaczono lasy ochronne. W większości są to łągi jesionowo-olszowe, pełniące funkcje wodochronne.

10. OBSZARY NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie gminy nie stwierdzono występowania naturalnych zagrożeń geologicznych, jeżeli nie liczyć procesów erozyjnych w meandrującym korycie rzeki Brok.

11. UDOKUMENTOWANE ZŁOŻA KOPALIN I ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH

11.1 Złoża kopalin

Na terenie gminy w całości lub częściowo położonych jest 7 złóż kruszyw naturalnych (Mapa 1). Są to złoża:

- Guty Bujno (3,5 ha) – złożo rozpoznane szczegółowo
- Prosienica Kolonia (0,9 ha) – eksploatacja zakończona
- Prosienica II (25,5 ha w granicach gminy) – złożo rozpoznane wstępnie
- Prosienica III (5,5 ha) – złożo rozpoznane wstępnie
- Prosienica IV (2,3 ha) – złożo rozpoznane, nie eksploatowane
- Komorowo (8,4 ha) – eksploatacja okresowa
- Jelonki Przyborowie (13,4 ha w granicach gminy) – eksploatacja zakończona.

11.2. Wody wglębne.

Na większości obszaru gminy pierwszy poziom wodonośny zalega nie więcej niż 5 m pod powierzchnią terenu i jest pozbawiony izolacji. Wyjątkiem są obszary występowania glin zwałowych w pasie Zalesie- Ostrów – Biel oraz w pasie Guty Bujno – Jasienica – Nieskórz, gdzie pierwszy poziom wodonośny położony jest 5 – 20 m p.p.t. a gdzieśgdzie (Nieskórz) nawet głębiej. Część tych terenów posiada dobrą izolację pierwszego poziomu wodonośnego od powierzchni.

Pierwszy poziom użytkowy położony jest na wysokości 100 – 110 m n.p.m., co odpowiada głębokości 30 – 80 m p.p.t. Wydajność ujęć na ogół waha się w granicach od 30 do 70 m³/h a niższa jest jedynie w okolicach Komorowa, Jelonek i Antoniewa na północy gminy oraz Kaliowa, Jasienicy i Smolech na południowym wschodzie. Na terenie całej gminy pierwszy poziom użytkowy posiada pełną izolację od powierzchni.

Na zachód od linii Biel – Podborze – Jelonki pod pierwszym poziomem użytkowym znajduje się jeszcze drugi czwartorzędowy poziom wodonośny (prawdopodobnie jest to poziom wykazany jako GWZP 221 – por. niżej).

Na terenie gminy znajdują się trzy zbiorniki wód podziemnych:

- GWZP 221 – czwartorzędowy zbiornik wód podziemnych „Dolina kopalna Wyszków”, położony między Czerwinem i Małknią na wschodzie a

Wyszkowem na zachodzie; w granicach gminy zbiornik zajmuje tereny na zachód od Kuskowizny, Komorowa i Jelonek (Mapa 1); średnia głębokość ujęć wody to 100 m a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 80 tys. m³/d.

- GWZP 215 – trzeciorzędowy zbiornik wód podziemnych „Subniecka warszawska”, obejmujący większość Mazowsza i południowe krańce Mazur; w zasięgu zbiornika znajduje się praktycznie cała gmina Ostrów Mazowiecka; średnia głębokość ujęć wody to 160 m a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 250 tys. m³/d.
- GWZP 215A – trzeciorzędowy zbiornik wód podziemnych „Subniecka warszawska – część centralna”, obejmujący środkowe Mazowsze; w zasięgu zbiornika znajduje się południowo-zachodnia część gminy, na południe od Wymakracza i na zachód od Nagoszewki (Mapa 1); średnia głębokość ujęć wody to 180 m a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 145 tys. m³/d.

12. TERENY GÓRNICZE WYZNACZONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

Na terenie gminy obecnie funkcjonują się dwa tereny górnicze:

- Komorowo (8,4 ha)
- Prosienica III (5,7 ha)
- Prosienica Kolonia (1,2 ha)

Lokalizację tych terenów przedstawiono na Mapie 1.

13. SYSTEMY KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

13.1 Drogi

Przebieg istniejących dróg publicznych w granicach gminy przedstawia Mapa 1.

Gmina Ostrów Mazowiecka położona jest w ważnym węźle dróg o znaczeniu międzynarodowym, krajowym oraz regionalnym. W jego skład wchodzi:

- drogi krajowe:
  - droga krajowa nr 8 o długości ok. 721 km, prowadząca od przejścia granicznego do Czech w Kudowie-Zdroju do przejścia granicznego na Litwę w Budzisku; stanowi polski odcinek międzynarodowej trasy E67; przebiega przez obszar pięciu województw: podlaskiego, mazowieckiego, łódzkiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego i jest najdłuższą drogą krajową w Polsce; fragmenty drogi stanowiące obwodnice Oleśnicy, Radzymina, Wyszkowa oraz Ostrowi Mazowieckiej posiadają status drogi ekspresowej S8; 31 lipca 2009 status drogi ekspresowej uzyskał także odcinek Radzymin-Wyszków; przygotowania do modernizacji odcinka drogi nr 8 od Wyszkowa do granicy województwa podlaskiego są daleko zaawansowane.
  - droga krajowa nr 60 o długości ok. 245 km, przebiegająca na obszarze województw łódzkiego i mazowieckiego; trasa ta łączy Łęczycę z Ostrowią Mazowiecką

- droga krajowa nr 50, przebiegająca w całości przez województwo mazowieckie, stanowiąca otwarty od północy pierścień drogowy wokół aglomeracji warszawskiej w odległości wahającej się w stosunku do centrum Warszawy od 29 km nieopodal miejscowości Glinki do 84 km w Ostrowi Mazowieckiej, gdzie też kończy swój przebieg; funkcję pozostałego fragment pierścienia wokół Warszawy pełni droga krajowa nr 60; ze względu na duże natężenie uciążliwego ruchu ciężkiego (droga pełni funkcje Tranzytowej Obwodnicy Warszawy) droga została gruntownie zmodernizowana, między innymi poprzez wybudowanie obwodnic Sochaczewa, Mszczonowa (I etap), Mińska Mazowieckiego oraz kilku innych miejscowości (Młodzieszyn, Słomczyn, Drwalew, Chynów, Stojadła); w budowie znajduje się obwodnica Żyrardowa oraz Mszczonowa (II etap); w planach jest także budowa obwodnic Góry Kalwarii i Kołbieli; w ramach przebudowy drogi powstał m.in. węzeł Brok na skrzyżowaniu z drogą nr 8 w pobliżu Starej Grabownicy.
- drogi wojewódzkie:
  - droga nr 627 relacji Ostrów Mazowiecka – Ostrołęka, której kontynuacją jest droga krajowa nr 53 Ostrołęka – Olsztyn; droga ta ma być przebudowana w celu ominięcia miasta Ostrów Mazowiecka i wsi Komorowo
  - droga nr 667 Łomża – Ostrów Mazowiecka – Sokołów Podlaski, łącząca drogi krajowe nr 61 oraz 63.

Przez teren gminy ma przebiegać przebiega trasa Via Baltica – fragment drogi międzynarodowej E67, częściowo zrealizowana droga ekspresowa z Warszawy do Helsinek w Finlandii, biegnąca przez Polskę, Litwę, Łotwę i Estonię. Ma ona pełnić rolę najważniejszego połączenia drogowego pomiędzy krajami nadbałtyckimi. Via Baltica wraz z Rail Baltica jest elementem transeuropejskiego korytarza transportowego. 20 października 2009 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenie i tym samym zatwierdziła nowy orientacyjny przebieg Via Balic, która pobiegnie z Warszawy drogą ekspresową S8 do okolic Ostrowi Mazowieckiej a stamtąd trasa będzie biegła nową drogą ekspresową S61 przez Łomżę, Szczuczyn, Ełk i Suwałki, aż do przejścia granicznego w Budzisku. Obecnie rozpatrywane są trzy warianty lokalizacyjne trasy S61 w granicach gminy. Jeden z nich przewiduje skrzyżowanie (węzeł) z drogą S8 w pobliżu Prosenicy, drugi - między Podborzem a Ostrowią a trzeci – między Ostrowią a Nagoszewem, w miejscu istniejącego węzła Brok.

Istniejący podstawowy układ drogowy gminy składa się z około 320km dróg publicznych, w tym:

- 38,7 km dróg krajowych
- 15,2 km dróg wojewódzkich
- 89,3 km dróg powiatowych
- 176,6 km dróg gminnych.

W Tabelach 27 – 30 podano zbiorcze zestawienie dróg w gminie wg materiałów Urzędu Gminy.

Tabela 27. Drogi krajowe na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

Lp	Numer	Długość [m]
1	50	4 313
2	60	6 386
3	8	28 012

Tabela 28. Drogi wojewódzkie na terenie gminy Ostrów Mazowiecka.

Lp	Numer	Długość [m]
1	627	10 746
2	677	1 069
3	677	3 376

Tabela 29. Drogi powiatowe na terenie gminy Ostrów Mazowiecka.

Lp	Numer	Długość [m]
1	2632W	1 399
2	2633W	1 888
3	2633W	1 208
4	2633W	4 976
5	2634W	4 691
6	2638W	2 549
7	2638W	4 665
8	2639W	13 058
9	2640W	5 051
10	2641W	2 859
11	2642W	1 303
12	2643W	440
13	2646W	3 792
14	2647W	1 057
15	2647W	3 397
16	2648W	3 308
17	2649W	3 749
18	2653W	6 498
19	2654W	7 516
20	2655W	9 353
21	4402W	6 579

Tabela 30. Drogi gminne na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

Lp	Numer	Długość [m]
1	079W	1 172
2	1W	1 481
3	2W	482
4	5001W	1 572
5	5002W	1 740
6	5003W	4 619
7	5004W	14 771
8	5005W	1 900
9	5006W	439
10	5007W	2 480
11	5008W	2 782
12	5009W	2 693

13	5010W	763
14	5011W	5 259
15	5012W	1 666
16	5013W	5 579
17	5015W	4 010
18	5015W	2 581
19	5019W	2 645
20	5020W	1 455
21	5021W	5 773
22	5022W	3 837
23	5023W	613
24	5024W	4 050
25	5025W	1 418
26	5027W	2 281
27	5028W	5 647
28	5028W	773
29	5029W	2 087
30	5030W	2 846
31	5031W	1 082
32	5032W	2 133
33	5033W	3 773
34	5033W	1 958
35	5034W	2 075
36	5035W	1 086
37	5035W	2 905
38	5036W	2 310
39	5037W	1 420
40	5038W	2 215
41	5039W	2 836
42	5040W	1 389
43	5041W	2 181
44	5042W	4 700
45	5043W	1 702
46	5044W	1 626
47	5045W	1 854
48	5046W	1 693
49	5047W	2 520
50	5048W	1 426
51	5049W	1 469
52	5049W	2 627
53	5050W	785
54	5051W	943
55	5052W	585
56	5053W	6 828
57	5054W	3 312
58	5055W	1 135
59	5058W	363
60	5059W	431
61	5060W	285
62	5062W	4 493
63	5063W	3 295

64	5064W	1 012
65	5065W	886
66	5066W	976
67	5067W	982
68	5068W	481
69	5069W	2 154
70	5070W	1 158
71	5071W	1 062
72	5072W	635
73	5073W	874
74	5074W	1 257
75	5076W	2 519
76	5077W	634
77	5078W	733
78	56W	1 830
79	58W	580

Gęstość sieci dróg o nawierzchni utwardzonej wynosi 69,9 km/100km² (wg danych GUS analogiczny wskaźnik dla Polski to 80,7 km²/100km²). Biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia i strukturę zabudowy sieć dróg w gminie należy uznać za generalnie wystarczającą z punktu widzenia potrzeb lokalnych. Stan techniczny dróg gminnych poprawia się każdego roku. Wydatki na remonty i modernizacje dróg są najważniejszą pozycją w gminnym Wieloletnim Planie Inwestycyjnym. W sumie w latach 1998 – 2009 wybudowano 66,3 km gminnych dróg asfaltowych.

Z powodu transportu tranzytowego ruch kołowy na terenie gminy jest bardzo duży. Najbardziej obciążona jest droga nr 8, charakteryzująca się średniodobowym ruchem w przedziale 12 000-15 000 pojazdów samochodowych na dobę (największy na obwodnicy Ostrowi Maz.). Na drogach wojewódzkich ruch jest odpowiedni mniejszy i wynosi ok. 2 200 pojazdów na dobę na drodze nr 627 oraz ok. 8 800 pojazdów na dobę na drodze 677. Drogi powiatowe i gminne charakteryzują się zdecydowanie mniejszym natężeniem ruchu.

13.2 Kolej

Przez teren gminy Ostrow Mazowiecka przebiega linia kolejowa nr 34 relacji Ostrołęka – Małkinia – Siedlce. Na terenie gminy brak jest czynnych stacji kolejowych. Linia obsługuje wyłącznie ruch towarowy przy pomocy stacji w mieście Ostrow Mazowiecka.

Obecnie z linii Siedlce – Ostrołęka przejezdne pozostały zaledwie dwa krótkie odcinki: 30-kilometrowy z Siedlec do Sokołowa Podlaskiego oraz 21-kilometrowy z Małkini do Ostrowi Mazowieckiej. Odcinki te utrzymywane są dzięki przychodom z przewozów towarowych. Ruch pociągów towarowych jest jednak bardzo mały – między Siedlcami i Sokołowem oraz Małkinią i Ostrowią kursuje średnio zaledwie jeden pociąg na dobę. Jednak w związku z budową nowego bloku energetycznego Elektrowni Ostrołęka należy spodziewać się wzrostu popytu na przewozy towarowe i z tego powodu przewiduje się możliwość ponownego udrożnienia szlaku Ostrow Mazowiecka–Ostrołęka.

Obecne znaczenie linii kolejowej dla rozwoju gminy Ostrów Mazowiecka jest znikome.

13.3 Lotnictwo

Na wschód od Antoniewa, ok. 800 m od drogi krajowej nr 60, znajduje się lądowisko „Grądy”, wpisane do ewidencji Urzędu Lotnictwa Cywilnego pod numerem 41 dnia 03.09.2008. Nawierzchnia pola wzlotów trawiasta, o wymiarach 920 m długości i 100 m szerokości. Pośrodku pasa startowy o nawierzchni asfaltowej o długości 804 m i szerokości 24,5 m. Po obu stronach pasa nawierzchnie trawiaste /pobocza/ dobrze zadarnione o szerokości 38 m z każdej strony pasa. Na przedłużeniu powierzchni utwardzonych oraz poboczy, znajdują się trawiaste powierzchnie o długości 60 m zabezpieczające przerwany start. Po starcie na kierunku wschodnim brak pól dogodnych do awaryjnego lądowania. Pole wzlotów jest oznakowane białymi chorągiewkami rozmieszczonymi co 100 m po obu stronach. Przy pasie startowym znajduje się standardowy rękaw lotniczy. Do lotów nocnych pas startowy oświetlony jest lampami przenośnymi. Lądowisko położone jest wewnątrz masywu leśnego, co stanowi poważne utrudnienie lotów dla niektórych rodzajów statków powietrznych, szczególnie dla szybowców. Lokalizację lądowiska przedstawia Mapa 1.

13.4 Zaopatrzenie w wodę.

Zaopatrzenie ludności w wodę pitną odbywa się w zasobów wód wglębnych z ujęć czwartorzędowych. Warunki hydrogeologiczne są zróżnicowane. Z uwagi na zawartość w wodzie ponadnormatywnych ilości związków żelaza oraz manganu woda jest poddawana uzdatnianiu.

Zasoby wód wglębnych czynnych ujęć komunalnych są wystarczające dla zabezpieczenia kierunkowych potrzeb gminy w zakresie zaopatrzenia w wodę. Wszystkie wsie mają dostęp do wodociągów gminnych natomiast z wody z sieci korzysta około 72% mieszkańców. Łączna długość sieci wynosi 200,15km a liczba przyłączy wodociagowych 3 228 szt. Wodociągi gminne dostarczają wodę dobrej jakości. W 2009 tylko raz, w sieci obsługiwanej przez SUW Jelonki zanotowano przekroczenie azotu amonowego. Gmina zaopatrywana jest z sześciu stacji uzdatniania wody, z których pięć znajduje się na terenie gminy (Tabela 31).

Tabela 31. Stacje uzdatniania wody na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

Lp.	Nazwa stacji	Rok oddania do użytku	Liczba przyłączy [szt.]	Wydajność średnia dobową
1	Nowa Osuchowa	1994	626	650 m ³ /d
2	Jelonki	1998/1999	187	366 m ³ /d
3	Sielec	2001/2002	292	415 m ³ /d
4	Jasienica	2002	605	869 m ³ /d
5	Stare Lubiejewo	2005	951	1225 m ³ /d
6	Ostrów Maz.		577	

SUW Nowa Osuchowa obsługuje miejscowości: Dybki, Nagoszewka, Nagoszewo, Nowa Osuchowa, Przyjmy k/Poręby, Stara Osuchowa, Turka, Wiśniewo.

SUW Jelonki obsługuje miejscowości: Jelenie, Jelonki, Przyjmy k/ Jelonek, Zalesie.

SUW Sielc obsługuje miejscowości: Fidury, Koziki, Koziki Majdan, Lipniki, Popielarnia, Pólki, Rogóznia, Sielc.

SUW Jasienica obsługuje miejscowości: Guty Bujno, Jasienica, Kalinowo, Kalinowo Parcele, Nieskórz, Prosenica, Smolechy.

SUW Stare Lubiejewo obsługuje miejscowości: Antoniewo, Budy Grudzie, Komorowo, Nowe Lubiejewo, Pałapus, Podborze, Stare Lubiejewo, Stok, Sulęcín Kolonia, Zakrzewek.

SUW Ostrów Mazowiecka obsługuje miejscowości: Biel, Dudy, Kacpury, Kuskowizna, Nowa Grabownica, Stara Grabownica, Ugniewo.

Lokalizację komunalnych ujęć wody i podstawowej sieci wodociągowej przedstawia Mapa 1.

13.5 Odprowadzenie ścieków

Zbiornicza sieć kanalizacji sanitarnej na terenie gminy istnieje tylko w miejscowości Komorowo. Po wybudowaniu trzech zaprojektowanych dotychczas etapów, sieć w Komorowie o długości docelowej ok. 17 km ma mieć 269 przyłączy kanalizacyjnych. Na pozostałym terenie gminy realizowany jest „Gminny program oczyszczania ścieków komunalnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Ostrów Mazowiecka” przyjęty Uchwałą Nr XV/105/08 Rady Gminy w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 7 marca 2008 r. (Tabela 32). Program przewiduje wyposażenie budynków na terenie gminy w oczyszczalnie indywidualne. Podstawowe założenia programu są następujące:

- Planuje się wyposażyć każdą zabudowaną nieruchomość, która nie jest podłączona lub nie planowane jest podłączenie jej do kanalizacji zbiorczej, w indywidualną oczyszczalnię ścieków.
- Inwestorem będzie Gmina Ostrów Mazowiecka.
- Program budowy indywidualnych oczyszczalni ścieków będzie realizowany etapowo.
- Wielkość nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na sfinansowanie poszczególnych etapów realizacji inwestycji będzie uzależniona od możliwości finansowych gminy.
- Zakłada się, że podstawowa przepustowość oczyszczalni obsługującej budynek zamieszkały przez 2-6 osób, będzie wynosiła 0,6 – 0,9 m³/dobę.
- Obiekty użyteczności publicznej zostaną wyposażone w oczyszczalnię o odpowiednio większej przepustowości w zależności od szacunkowej ilości dobowego zrzutu ścieków.
- Szacuje się, iż koszt wykonania przydomowej oczyszczalni ścieków obsługującej 2-6 osób nie przekroczy 15.000 zł.

Tabela 32. Dotychczasowa realizacja programu budowy oczyszczalni indywidualnych na terenie gminy Ostrów Mazowiecka

rok wykonania	Ilość biologicznych oczyszczalni [szt.]	Miejsce wykonania
1994 – 1997	3	Szkoły gminne w Kalinowie, Komorowie, Starym Lubiejewie
2008	164	Nowa Osuchowa, Jelonki, Kalinowo, Kalinowo Parcele, Jasienica, Smolechy
	1	Szkoła gminna w Jasienicy
2009	221	Antoniewo, Komorowo, Stara Grabownica, Nowa Grabownica, Nagoszewka I, II, Biel, Podborze, Rogóźnia, Kuskowizna, Ugniewo, Prosenica, Guty Bujno, Pałapus
2010	215	Teren gminy
	Razem: 604	

13.6 Gospodarka odpadami

Na terenie gminy funkcjonuje składowisko odpadów w Starym Lubiejewie, którego lokalizację przedstawiono na Mapie 1. Podmiotem zarządzającym składowiskiem jest gmina miejska Ostrów Mazowiecka poprzez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. Obok składowiska od kilku lat funkcjonuje nowoczesna stacja segregacji odpadów.

W 2004 roku na terenie Gminy Ostrów Mazowiecka uruchomiona została selektywna zbiórka odpadów, polegająca na segregacji plastiku, szkła, tektury i papieru oraz tzw. balastu. Średniorocznie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Rolniczych Sp. z o.o (PUKiR) odbiera 60 ton surowców wtórnych: szkło (36t.), plastiki (15t.), papier (8t.), aluminium (1t.), które sprzedawane są do firm recyklingowych.

Mieszkańcy gromadzą odpady w pojemnikach 120-litrowych, będących własnością przedsiębiorstwa, lub w zakupionych workach. Obecnie na terenie gminy dzierżawionych jest 2200 szt. pojemników. Oprócz tego jednostka posiada również pojemniki KP – 7 o poj. 7m³, z których korzystają głównie szkoły, sklepy itp., które opróżniane są po zgłoszeniu telefonicznym, a odpady od mieszkańców odbierane są według ustalonego harmonogramu. Średnia roczna waga odpadów wywożonych na wysypisko wynosi ok. 650 ton, co odpowiada ilości ok. 50 kg odpadów rocznie na mieszkańca.

Na terenie gminy daje się zauważyć problem nielegalnego pozbywania się odpadów z gospodarstw domowych. W pobliżu takich wsi, jak Komorowo, Lubiejewo czy Rogóźnia łatwo znaleźć w lasach i na nieużytkach różnego typu odpady, wśród których dominują odpady budowlane i wielkogabarytowe.

13.7 Elektroenergetyka

Przez teren gminy, z północy na południe, przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV zasilająca Główny Punkt Zasilający

110/15kV zlokalizowany jest w mieście Ostrów Mazowiecka, natomiast gmina zasilana jest przez liniami średniego napięcia 15 kV (Mapa 1).

Większość linii niskiego napięcia pracuje w układzie pierścieniowym otwartym, z możliwością przełączenia na zasilanie rezerwowe w przypadku awarii w stacji transformatorowej. W ogromnej większości linie średniego napięcia na terenie gminy są prowadzone jako napowietrzne. Stacje transformatorowe 15/0,4 kV są głównie słupowe, zasilane promieniowo odgałęzieniami napowietrznymi od linii głównych 15 kV. Istniejący układ i stan sieci SN 15 kV zabezpiecza aktualne potrzeby energetyczne gminy.

13.8 Gazownictwo

Przez gminę Ostrów Mazowiecka przebiegają dwie linie gazociągu wysokiego ciśnienia zaopatrujące miasto (Mapa 1). Na terenie gminy znajdują się dwie stacje redukcyjno-pomiarowe: w Podborzu oraz Starym Lubiejewie. Korzystanie z gazu sieciowego możliwe jest w dwóch miejscowościach tj. Komorowie oraz Starym Lubiejewie, przeto czym gaz pochodzi z rozdzielczej sieci miejskiej. Stopień wykorzystania gazu w gminie jest znikomy. W 2008 roku jedynie niecałe 2% mieszkań (72 szt.) było podłączone do sieci. Biorąc pod uwagę znaczne koszty inwestycyjne doprowadzenie gazu sieciowego do innych miejscowości w gminie wydaje się w najbliższych latach mało prawdopodobne.

13.9 Ciepłownictwo

Zabezpieczenie potrzeb cieplnych w gospodarce komunalnej (ogrzewanie budynków, ciepła woda użytkowa) zapewniają w większości indywidualne źródła ciepła.

Większość budynków mieszkalnych korzysta z indywidualnych źródeł ciepła, opalanych najczęściej węglem, drewnem lub olejem opałowym. Wszystkie stare budynki wymagają zabiegów termoizolacyjnych i wymiany stolarki okiennej. Problemem jest znaczny udział mieszkań nie posiadających centralnego ogrzewania (42% w 2002 r.).

Istniejący, rozproszony system zaopatrzenia w ciepło jest adekwatny w świetle znacznego rozproszenia zabudowy. System ten należy jednak udoskonalać poprzez upowszechnianie centralnego ogrzewania i wysokosprawnych kotłów, a także termomodernizację budynków i wykorzystanie technologii korzystających częściowo lub w całości z odnawialnych źródeł energii (kotły na biomasę, panele słoneczne, pompy ciepła).

13.10 Telekomunikacja

W ostatnich latach nastąpił dynamiczny rozwój telefonii, zarówno stacjonarnej jak i komórkowej, jednak nie uzyskano danych statystycznych dotyczących dostępności usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych na terenie gminy.

14. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Najważniejszymi planowanymi zadaniami służącymi realizacji ponadlokalnych celów publicznych są :

- przebudowa dróg krajowych nr 8 (S8), 50 i 60
- budowa drogi S61(Via Baltica)
- modernizacja dróg wojewódzkich nr 627 i 677

15. OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA

Według danych Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, obszarem narażonym na zalew jest dolina rzeki Brok (Mapa 1). RZGW nie sporządził dotychczas map zasięgu zalewu dla pozostałych dolin rzecznych w granicach gminy.

Z obserwacji terenowych przeprowadzonych w ramach prac nad niniejszym studium wynika, że poza doliną Broku także w wielu innych miejscach gminy występują regularne zalewy wiosenne (Mapa 1). Do takich miejsc należą m.in. mokradła, łąki i pastwiska koło Gut Bujno, na północ od Pałapusa i Zakrzewka, w pobliżu stawów w Nowej Osuchowej, w okolicach Wiśniewa i w łęgowych lasach pod Dybkami. Z dużym ryzykiem podtopień np. piwnic należy się liczyć w zasadzie wszędzie tam, gdzie w dolinach rzecznych występują gleby hydrogeniczne (torfowe, murszowe, mułowo-torfowe, itp.).

Coraz częstszą przyczyną lokalnych podtopień są tamy budowane przez bobry.

Na terenie gminy Ostrów Mazowiecka nie ma obiektów inżynierskich służących ochronie przeciwpowodziowej (wały przeciwpowodziowe, zbiorniki retencyjne itp.).